

LAISVOS MINTIES LAIKRAŠTIS

J. LIUDZIUS, Cleveland, Ohio

JAV-ėse mūsų - išeivija, turto-neturto ir išsimokslinimo požiūriu buvo vienoda. Visi buvo sunkaus darbo fabrikų ir kitų įmonių eiliniai darbininkai. Išimtyss buvo labai retos. Tik po antrojo pasaulinio karo atvyko Amerikon didesnis skaičius aukštąjį mokslą baigusiu lietuvių. Bet ir jie svetimoje žemėje bemaž visi turėjo užsidirbti sau duoną fabrikuose paprastais darbininkais.

Vienoda socialinė ir ekonominė būklė, atrodytų, turėjo vienodinti lietuvių išeivių politines pažiūras. Tačiau to nebuvo. Žmonėms prigimta šakotis į įvairius junginius. Mūsų išeiviai susiskirstė į dvi kultūrinės sroves, iš kurių išaugo trys demokratinės politinės partijos: katalikų, socialistų ir liaudininkų. Panašiai, kaip Lietuvoje.

Po 1926 m. perversmo Lietuvoje maža dalis mūsų išeivių teipratė tautininkų partijos antidemokratinę santvarką. Antrą kartą Sovietų Sąjungai okupuojant Lietuvą didesnis kiekis tautininkų partijos narių bei jos pritarėjų pasitraukė į Vokietiją ir vėliau atvyko į JAV. Tai davė pagrindo išeivijoje ketvirtai politinei

kos, literatūrinų kūrinių, kurie atitinkdami skaitytojų pasaulėžiūros dėsnius, su pažindino juos su naujovėmis ir plėtė jų pažinimo akiratį.

Per 55 metus "Keleivis" pranešinėjo skaitytojams, kas vyksta naujo socialistinio idėjos ar pakeitimai socializmo moksle, ir praktinėje veikloje, bei kovoje su kitomis grupėmis ir priešais komis jėgomis. Jis nurodinėjo skaitytojams socializmo priešų klaidas ir žalingus veiksmus darbininkijai bei visai tautai. Taip pat "Keleivis" atremdavo prieš šalininkų neteisingus priekaištus, nepagrįstus užsiuolimus. Dėl to lietuvis socialistas ar prijauciantis socialistiniam sąjūdžiui nesijautė, esąs vienas išeivijoje.

"Keleivis" per 55 metus neieškiojamos žinių, kas dedasi tėvynėje Lietuvoje, JAV-ėse ir kitose šalyse, koki išradimai ir laimėjimai mokslo, meno ir kitose kultūros šakose.

Zadindamas lietuvių išeivės visuomeninė sąmonę ir asmens vertę, "Keleivis" davė "Motėrų skyrių." Tuo būdu "Keleivis" palaikė ir ugde ne tik socialistinę mintį, bet ir lietuvišką dvasią didelėje dalyje mūsų išeivių šeimų.

Prof. VACLOVAS BIRŽISKA

Gimė Vieksnuose 1884 metais gruodžio 2 d., m. r. Waterbury 1956 m. sausio 3 d., bendradarbiavo ir "Keleivyje". Čia ji matome, skaitanti per skaitytojų spaudos atgavimo 50 metų sukakties minėjime So. Bostone 1954 m. gegužės 9 d.

partijai — Tautininkų Sąjungai sustiprėti. Žiūrint įstatų raidę, ši partija yra demokratinė, bet savo dvasia ir veiklos būdais ji yra priešinga demokratijai.

Susiskirstymas visuomenės politinėmis partijomis ir jų savitarpinė kova yra natūralus ir nesmerkimas dalykas. Kovoti už tiesą, už teisingumą yra kilni pareiga tiek asmenis, tiek grupes. Tačiau tai kūrybinė idėjinė kova neretai iškreipia blogi, nedorovingi kovos būdai ar priemonės. Pavyzdžiui, melo skleidimas, asmenų, priklausančių kitoms grupėms žeminimas. Tokie gaivalinių, pikty, mušėikiškų jėgų prasiveržimai yra tautos kultūros stabdys.

"Keleivis" nuo pat savo pasirodymo buvo lietuviams vienas socialistinės minties skelbėjų. Jis reiškė viešai tai, kas glūdėjo lietuvių, prijauciančių socialistiniam sąjūdžiui mintyse ir veikloje. Iš antros pusės, "Keleivis" redakcija darė atranką straipsnių, apžvalgų, kriti-

Pirmajam p a sauliniam karui besibaigiant, socialistinis sąjūdis skilo ir nuėjo dviem priešingais keliais. 1917 m. karo nuvarginti Rusijos gyventojų sluoksniai pašalino caro valdžią. Bet nauja demokratinė Rusijos vyriausybė tęsė toliau karą, kuris rusų liaudžiai, ypač kareivių masėm, atrodė visiškai beprasmiškas.

Bolševikų partija (Rusijos socialdemokratų atskala) panaudojo ginkluotos kareivijos nenorą kariauti ir smurtu nuvertė Rusijos demokratinę vyriausybę. Lenino vadovaujami bolševikai, paėmė valdžią, pasiskelbė vykdysią proletariato diktatūrą ir greitai laiku sukelsią revoliuciją visame pasaulyje ir įgyvendinsią socializmą. Tuoju Rusijoje visi fabrikai, darbo priemonės, žemė, bankai su pinigais buvo paimti valstybės nuosavybėn.

Šie bolševikų valdžios veiksmas sukėlė darbininkijoje visose šalyse džiaugsmo: kad štai Rusijoje išaušo socializmo aušra, kad Rusijos pavyzdžiu darbininkai paims valstybės valdžią kitose šalyse, bus panaikintas kapitalizmas, ir prasidės žmonijos visuotinė gerovės gadinė.

Prieš pirmąjį pasaulinį karą Amerikoje darbininkų būklė buvo nepalyginamai sunkesnė negu šiandien. Apie tai gali papasakoti senieji mūsų išeiviai, turį apie 70 metų amžiaus. Neturįs niekur apgyrimo, darbininkas buvo laikomas ne žmogumi, bet pigiu darbo irankiu. Dėl to nenuostabu, kad dalis socialistinio sąjūdžio dalyvių patikėjo, kad prievartos priemonėmis galima įgyvendinti visuotinę tiek atskirų tautų, tiek visos žmonijos gerovę. Ir daugelis tapo ne tik diktatūrinio bolševizmo ir žiaurių prievartos būdų šalininkais,

DABARTINĖ "KELEIVIO" PASTOGĖ

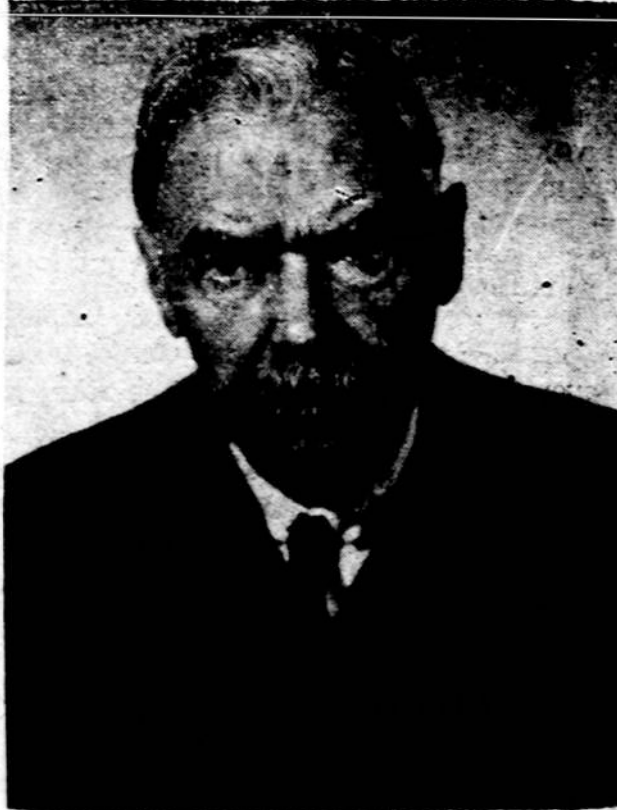
Šitose patalpose (656 Broadway, So. Bostone) "Keleivis" yra nuo 1942 m. rugpjūčio 6 d. Pirmoji jo būstinė buvo 52 B gatvėje, dabar tas trobesis yra nugriautas. Iš ten jis greitai išsikėlė į 28 Broadway (dabar ten yra įsikūrusi Transit įstaiga), o 1916 m. pasistatė naujovę namus 253 Broadway (tarn C ir D gatvių) ir torebūtų ten ir šiandien, bet toji vieta nurodė susstatyti pigių būdų namus, ir "K." buvo priverstas savo namus perkelti valdžiai. Tada jis nusipirko tą namą, kuriame ir šiandien tebėra.

bet ir klusniais, be kritikos, sisakyti testai fanatiškai prasoietinės komunistų partijos vadų nurodymams.

Dalis išeivių lietuvių socialistų vadovaujami "Naujienu" ir "Keleivio," atsišpyrė bolševikinėm vilioniem ir liko ištikimi demokratiniam keliui socializmą įgyvendinti. Jų įsitikinimu, Sovietų Sąjungoje vieno visagalio kapitalisto-darbdavio, turinčio diktatoriaus valdžią, sukūrimas, laisvų darbininkų unijų pašalinimas, pagrindinių žmogaus

Lietuvių tautos ribose "Keleivis" visą laiką kovoją prieš Sovietų Sąjungos Lietuvos okupaciją ir prieš Lietuvos gyventojų paver-

PROF. S. KAIRYS

Vienas uoliausių "Keleivio" bendradarbių. Lietuvos nepriklausomybės akto pasirašytojas, įgavetis Lietuvos socialdemokratų vadas, jų delegatūros užsienio pirmininkas, gyvena New Yorke.

teisių gyventojams panaikimas, naujos baudžios darbininkijai įvedimas — tolia bendruomenę nuo socializmo. Pažinę didelę žalingą bolševikų klaidą, demokratiniams socialistai skelbia, kad be pačių dirbančiųjų saviveiklos, be jų atstovų dalyvavimo sprendime, tiek darbovietės, tiek viso krašto

reikalų, neįmanoma pasiekti plačių sluoksnių gyventojų gyvenimo pagerinimo. "Keleivio" pažiūrų teisingumą įrodė sovietinių komunistų nesėkmė per 42 metus sukurti gyventojams tokią gerovę, kokią turi eilinis darbininkas Amerikoje. Nes diktatūros sukurtoje vergijoje neįmanoma išvystyti darbo našumo, kuris yra Amerikoje. Bolševizmo vadai jau pradeda žiūrėti ir suprasti tą nesėkmę, vienok milžiniška jėga išvystytas užsimojimas pastatyti žemišką rojų, nesiskaitant su žmonių gyvybių aukomis ir jų kančiomis, kol kas neleidžia bolševizmo vadams atgimti kultūrinėje, politinėje ir ekonominėje srityse. Zadindamas mūsų išeivijoje demokratinio socializmo idėją "Keleivis" numato, kad darbininkų auklėjimas, saviveikla ir kova su bendrininkų unijų jėgomis už medžiaginę būklės pagerinimą ir kartu organizuotas spaudimas kongresui (par-

JONAS VILKAITIS

Įgavetis "Keleivio" bendradarbis, gyvenantis Thomastone, Conn.

SUKAKTUVINĖS MINTYS

LIUDAS DOVYDĖNAS, Clarks Green, Pa.

Malonus Redaktoriau,

Esi net du kartu prašęs mane parašyti ką nors Keleivio sukaktuvėms. Delsiau. Ne dėl ko kito, kaip tik svarstydamas. Keleivis yra labai savitas laikraštis. Gal būt vienintelis lietuvių rašto istorijoje. Keleivis, ne kas kitas, Kolumbo žemėje išaugino ne priklausomą, galvoti - abejoti išmokusių skaitytoją. Abejoti. Tai reiškia — netikėti.

Lietuvis buvo tiek suniekintas visokių tikėjimų, kad jis ėmė bijoti būti sau žmogus, bijojo pasimesti šioje ašarų pakalnėje su savo galva ir su krisleliu abejonės. O priminti dera: kūryba, viskas išrasta, sukurta tik abejojančių. Pasaulis žengia pirmyn abejojančių — nepasitenkinusiųjų valia.

Aš turėjau didelę retą progą pasiekti beveik visus taškus, kur lietuvių esama. Ir net dažnas duris pravėriau. Ir mane nieks taip nenustebino kaip Keleivio skaitytojai. Tai lyg savita rasė. Tektų ilgokai kalbėti. Bet sukaktuvių progą tiek bus kalbų ir be manęs.

Pilnutinis lietuvis

Geras gabalas laiko sveikiems pasikinkę kalba apie pilnutinį lietuvi. Kas tasai pilnutinis lietuvis, kuriuo didžiuojasi dalis mūsų tautiečių, už sriubos blūdą svetimųjų stumdami jau keli šimtmečiai? Pilnutinis lietuvis yra tikintis viskuo, kas sakoma internacionalo. Negalys turėti savo nuomonės, jis tvarkingai moka parapijines duokles ir tiki, kad lietuvis, Lietuva kenčia nelaimės dėl to, kad nepatinkamai buvo pilnutinis. Ir kad viskas, kas turėtų būti daroma Lietuvos labui, kovose už Lietuvos atstatymą, priklauso tik pilnutiniams lietuviams. Dievo — paties Dievo — parinktais būti pilnutiniais lietuviams.

Kudirka, Basanavičius, Jankus, didysis knygnešys Jurgis Bielinis, Šliupas (aišku savaime!) negalėjo ir nebuvo pilnutiniais lietuviams, nes jie nėjo išpažinties, net į bažnyčią. Maldai, ypač almužnai-aukai nerado laiko ir noro. Ir socialdemokratai, ir liaudininkai, ir liberalai, net ir tautininkai, žinoma! — nėra pilnutiniai lietuvi.

Kam gi aš tatau miniu sukaktuvių progą? Tai juk į šalį. O gal net sutartos iki nusikaltimo vykdamos vienybės, bendro fronto ardynas?

Nepilnutiniai lietuvi

Keleivio šeima įeina į tuos, kurie abejojo, kurie ieškojo, kurie nepasitenkino dvaru, caru ir špitoile.

lamentui) daryti esmines reformas plačiu mastu yra tas sėkmingas kelias, kuriuo tegalima išgyvendinti kapitalizmo negeroves ir palaipsniui eiti į teisingą socialinę santvarką, kuri numatyta socialistinio sąjūdžio tiksluose bei idealuose.

"Keleiviu" kaip vienam iš demokratinio socializmo ideologijos lietuvių iškoje spaudoje gaivintojų, linkėtina dar daug metų lankyti skaitytojus.

Keleivio skaitytojai ir šiandien pilnutinių lietuvių sukaktuvių migloje negali būti tie, kurie išdavikais. Apvairikuodami pilnutinio lietuvių dūmų uždangą religinės vaizbos vajuje... Hondure kuriam Dausuvą.

Sukaktuvių progą nedėrėtų taip kalbėti, — kvėpalų ir bukių šventė, bet tuo ir liks istorijoje žymi Keleivio šeima, kad ji nebijojo ir karčiausios tiesos. Ir skelbė drąsiai ir rūšiai. Ko ir reikalauja tiesa.

Mūsų visas išeivijos kultūrinis, visuomeninis veikimas baigia trūkti, gal būt sąmoningai pilnutinių lietuvių sugrūstas į juodą akli-gatvę. Kas šiandien abejo, kad abu internacionalai neturi tikslo suvirinti tautybes vienos avijos, vieno piemenio katilė? Tai menu net sukaktuvėse. Nes Keleivis ir sulaukė tokių garbingų sukaktuvių, kad nenorėjo būti suvirintas betkokiam katilė. Deja, šiandien kartais pasigendami ir iš Keleivio to ryžto, drąsos, atviro žodžio, kuris yra ir bus druska pačių didžiausių nelaimių išgriūtėje.

Niekad mes nestovėjome tokių bandomų ir didžiausių aukų reikalingam kelyje kaip šiandien. Kiekviena ranka, sąžinė, protas, kiekvienas skatikas, kiekviena plyta, kurią dedame ar į šventyklos ar į visuomenės

Dr. ANTANAS GAERNUŠ

Gimė Turono km., A. Panemurės valsč., 1881 m. vasario 19 d., mirė Beverly Shores, Ind. 1955 m. liepos 23 d., visuomenininkas, aukštųjų kvalifikacijų ir doros gydytojas, daug rašė "Keleiviu".

namų pamatą, turi būti pasverta ir savo vietoje, savu laiku.

Tačiau dabar regim, lyg koks užkeiktas užbūrimas apima išeivijos lietuvi: mes suklumpam prieš melo, tamos ir parazitizmo išsiliejimą, nes ji tobulai, internacionaliai masinerijai dirguojant, vykdo pilnutiniai lietuvi! Kaip bajoriškos kvaisatės viršūnėje atsidūrę, kuriam bendruomenės, valdybos, tarybos, komisijos, šaukiam garsiuose viešbučiuose pasaulinius suvažiavimus, prelatai griaudina valandas trunkančiomis invokacijomis (daugiau pini-gų, "atidarykit kišenes!")

Ar ne jūs, gerbiameji daktarai, politikai, visuomenės veikėjai, profesorai, žurnalistai, rašytojai, net poetai, turėję sukurti fondą ar kišėn, kurio nuo 5 milijonų parapijom sužėriam būtumėt pasilikę po vieną milijoną kasmet. Gi nuo mūsų atsikėlimo į šią

yra seimas, kas yra valdžia, kas kiek nuopelnų padarė, kas ne pilnutinis lietuvis. Ir pilnutiniai lietuvi vienus pasmerkia kaip socialistus, nes jie išaugino komunistus, kitus fašistus, trečius tėvynės išdavikus. Apvairikuodami pilnutinio lietuvių dūmų uždangą religinės vaizbos vajuje... Hondure kuriam Dausuvą.

Kaip koks tolimas užmiršto šauksmas pasigirsta iš Sibiro tundry, iš degėsiuose iškilusios sodybos: "Gelbėkit! Vaisių nuo džiuvos... vitaminų." Sujunda tarybos, valdybos, Balfas. Regis, pasipils milijonai. Pasėkmės: keliolika sunkiai suubagautų tūkstančių... Kai, Darbo paskelbtas darbiniais, 130 lietuviškų parapijų JAV-ėse per metus su-renka daugiau negu penkis milijonus dolerių.

Bet čia atsiliepia lietuvių pavienio — abejojančio dosni šidis, be jokių posėdžių, be visuomenės politikos veikėjų daktarų ir evangelistų sukvamų siūnia saviškiams milijoninę paramą vaistais, drabužiais, skatiku.

Pilnutinių lietuvių veiklos žvaigždė

Beveik kiekvienais metais prof. M. Biržiška ištumiamas į viešumą, vaizdin-gai kalbant, pastatomas su atkista kepure prie kampo maldauti aukų. Net kolegos profesorai garsiu balsu atsisakia "Aukokit Tautos Veteranui." Mieste, kur gyvena M. Biržiška, lietuvių parapija viešai skelbiai metiniu baznyčios biudžetu: virš šimto tūkstančių dolerių. Tuo pačiu metu mano mieste, 26 metų kamendorių, nepajėgią atskirti Vilniaus nuo vilnų, iškeliaudamas į kitą lietuvišką parapiją klebonauti, išleistuvių baliuje surenka iš angliakasių lietuvių virš trijų tūkstančių dolerių... Išvažiudamas kelių tūkstančių vertės mašina į seniai lietuvių pastatytą kleboniją, kur viskas yra, net tūkstančiai dolerių suaukoti sutikimui. To 26 metų kunigūžio sutikime dalyvauja ir prof. M. Biržiškos mokinys, baigęs aukštuosius mokslus. Bet jis nedavė nė cento savo profesoriui M. Biržiškai, sulaukusiam gilių senatvės. Gal ir gerai, kad studentas nedavė savo buvusiam profesoriui nė cento... Argi Mykolas Biržiška neužsitaravo ubagavimo? Ar grąžinam nors dešimtą dalį to, ką jam skolingi studentai, daktarai, inžinieriai, lituanistai? Pagaliau, kiekvienas lietuvis, kuris gavo ir gauna mūsų kultūros, mūsų kūrybos išteklių? Ir kyla gana skaudus, bet neaplenkiamas klausimas: profesorai, visuomenės veikėjai, laisvės kovų stambūs riteriai, kaipgi vedė, kaip mokė savo tautą ne priklausomybės garbę išlaikyti, jeigu nepriklausomybės signatarą pastatyt elgetauti? ... kai rusvai žvilgančių spraudu žalias vyrukas, sutanoj netilpdamas, tiesiog magiškai žarsto lietuvių pinigų!

Ar ne jūs, gerbiameji daktarai, politikai, visuomenės veikėjai, profesorai, žurnalistai, rašytojai, net poetai, turėję sukurti fondą ar kišėn, kurio nuo 5 milijonų parapijom sužėriam būtumėt pasilikę po vieną milijoną kasmet. Gi nuo mūsų atsikėlimo į šią

(Nukelta į 16-tą psl.)

BOSTONO LIETUVIAI

ISTRAUKOS IŠ S. MICHELSONO RUOSIAMOS KNYGOS
"LIETUVIŲ IŠEIVIJA AMERIKOJE"

Stasys Michelsonas baigia rašyti didelę knygą apie Amerikos lietuvius. Joje, aišku, rašoma ir apie Bostono lietuvius.

Autorius rašo, kad pirmieji lietuviai Bostone pasirodė apie 1870 m., kad pirmoji draugija "Draugystė Broliškos Pašalpos po Vardu Švento Kazimiero, Lietuvos Patrono" įsteigta 1889 metais, kad daug bėdų bostoniškiai turėjo savo parapiją steigdami, nes arkivyskupas nesutiko skirti kunigo, kurio parapijos nys pageidavo ir bruko savajį; tik pagrasinus, kad bus pakviestas nuo Romos nepriklausomas kunigas, arkivyskupas sutiko paskirti šv. Petro parapijos kleboną prašomą kun. Joną Žilinskį, kuris tas pareigas pradėjo eiti 1904 m. sausio 31 d.

Toliau leiskime kalbėti S. Michelsonui.

Socialistų vaidmuo
Žilinskis buvo inteligentiškas ir plačių pažiūrų kunigas. Parapija prie jo susitvarkė, parapijiečiai jį labai pamėgo, o jis pamėgo juos. Visa tai buvo gražu ir katalikų širdžiai miela, bet

ir ant laiptų, nors negalėjo nieko matyti. Toks buvo žmonių susidomėjimas "teatru", toks noras jį pamatyti!

Toliau "Zaibas" pastatė "Živile", "Kęstutį", "Išgriovimą Kauono pilies", "Blindą", "Mindaugą" ir daug kitų.

Kun. Jonas Žilinskis paskelbė socializmo vaidinimus bažnyčioje ir pats atleido su broliu Tamu jį pažiūrėti. Visada jie sėdėdavo pirmutinėje eilėje. Katalikams tai būdavo įrodymas, kad ateiti į tuos vaidinimus nėra "grieko". Ir jie visada pripildydavo salę, visada plojo ir visada pareidavo namo pakilusia nuotaika.

Pirmutinis lietuvių choras "Birutė" taipgi buvo socialistų įkurtas, ir jame dalyvavo nemaža katalikų.

Pirmutinis lietuvių gydytojas dr. F. Matulaitis buvo socialistas, dalyvaudavo "Birutės" chore ir dažnai skaitydavo socialistų vakarėliuose paskaitas apie sveikatą.

Socialistas F. J. Bagočius, talentingas kalbėtojas, buvo pirmutinis lietuvių advokatas.

Zuzana Puišūtė buvo pirmutinė moteris advokatė.

Dr. Antanas Kapočius, buvo pirmutinis lietuvių dentistas Bostone, nors prie socialistų jis nepriklausė.

Pirmutinis fotografas Jurgis Stanaitis buvo socialistas.

Nebus perdėta pasakyti, kad, išskyrus kunigus, visa tų laikų lietuvių inteligentija So. Bostone susidėjo iš socialistų. Jie turėjo prie Broadway salę, knygyną, ruošdavo tenai prakalbas, diskusijas ir koncertus. Visa tai traukė traukė prie jų ir katalikus. Katalikai mėgdavo ir socialistinės dvasios "Keleivį". Bet vėliau kun. Tamas Žilinskis (Jonas jau nebuvo) įžūrėjo šioji situaciją "pavojų". Juk draugaudami su socialistais ir skaitydami jų spaudą, katalikai galėjo patys susocialistėti. Todėl jis pradėjo juos drausti nuo socialistų.

Prasideda nesantika

Atsiųstas Bostonian kun. F. Kemėšis suorganizavo katalikų frontą prieš socialistus. Jis įkūrė šv. Juzapo Lietuvių Darbininkų Sąjungą, kuri pradėjo leisti savo savaitinį "Darbininką", ir tą laikraštį Kemėšis pats redagavo. Jo tikslas buvo atitraukti katalikus darbininkus nuo socialistų — ne tik tų tuo socializmo, bet ir nuo vidurinės srovės žmonių, kurie vadinosi "tautiečiais", "liberaliniais baibiliais", "doros bankrutais", "laisvamanių putra".

Operuodamas šitokiais "argumentais", jis gerokai katalikus nutaikė prieš laisvesnius žmones. Prie jo pradėjo veikti ir vyčiai; jie keldavo socialistų susirinkimose triukšmus ir užplūdavo jų kalbėtojus. Srovės griežtai atsiurbėdavo viena nuo kitos ir išsivystė didelė nesantika.

O vis dėlto plačioji visuomenė, liaudis, visada troško vienybės ir tik tada karštai rėmė visuomeninį darbą, kada jam vadovavo srovių bendrai sudaryta vadovybė. Šį faktą geriausia parodė 1910 m. suroštas Bostone didingas Žalgirio mūšio minėjimas. Jame dalyvavo ne tik tų Bostono, bet ir kitų miestų lietuvių organizacijos su savo vėliavomis ir muzika. Paradas prasidėjo South Bostone ir išsitiesė per visą Broadway, nuo pat pajūrio iki Washington gatvės vidurmiestį. Maršavo apie 20,000 lietuvių. Tai padarė nepaprastą įspūdį ir amerikiečiams, kurie tuomet dar nežinojo, kad yra lietuviai, vadindavo mūšius "polakais". Didieji Bostono dienraščiai pirmu kartu sumingėjo lietuvių eisenos nuotraukomis ir aprašymais; jie aiškino, kaip 1410 metais ties Žalgiriu (Gruenvaldu) lietuviai sumušė kryžiuočius ir tuo būdu

MARGARETA ir STASYS MICHELSONAI

Jie keleiviečių šeimai taip gerai žinomi, kad nereikalingi atskiro pristatymo.

užkirtu jiems kelią veržtis į Europos rytus. Bostono lietuvių dabar rėmė to istorinio mūšio 500 metų sukaktį. Taip rašė Bostono dienraščiai.

Eisena perėjo didžiosiomis Bostono gatvėmis ir susirinko ties didžiuoju Faneuil Hall, vadinama "Amerikos laisvės lopšine", nes revoliucijos laikais čia susirinkdavo apylinkės revoliucionieriai, kurie kovojo už Amerikos nepriklausomybę nuo Anglijos. Toj salėj buvo 15,000 vietų, tačiau visa lietuvių eiseną negalėjo sutilpti ir keli tūkstančiai pasislėpė lauke, laukdami iki pasibaigęs kalbos. Pirmutinis kalbėtojas angliskai socialistų oratorius F.J. Bagočius; paskui lietuvių sveikino keli miesto pareigūnai; ant galo apie Žalgirio kovą kalbėjo katalikų kalbėtojas, kun. Urbanavičius. Kalboms pasibaigus, žmonės skirstėsi pakeltu ūpu ir sustiprinta vieningumo nuotaika.

Nuteriotos Lietuvos Draugų Komitetas
Kita panaši lietuvių vieningumo demonstracija įvyko 1919 metais, kai pasklido iš anapus vandenyno atsisaukimų, kad Amerikos lietuviai gelbėtų neriotą Lietuvą. Atsiliepdami į tuos atsisaukimus, Bostono lietuviai sudarė Nuteriotos Lietuvos Draugų Komitetą, kurio sostatan įėjo: A. Ivaškevičius, P. Petrauskas, L. Milaitytė, B. Valantaitė, J. Sokas, J. F. Romanienė, K. Prapatas, adv. F. J. Bagočius, P. Gudas ir J. Lekaivičius. Tai visų trijų srovių atstovai.

Komitetas paskyrė 30 rinkėjų drapanoms, avalynei ir maisto produktams rinkti. Norėta sudaryti tų gėrybių visą laivą ir nusiųsti Lietuvos žmonėms. Be to, nutarta surinkti \$100,000 pinigais ir siųsti telegrafu į Lietuvą Smetonos vardui — siųsti, kada tik susidarys nemažiau \$1,000 suma.

Išleistame atsisaukime šis komitetas sakė: "Broliai ir seserys, So. Bostono ir apylinkės lietuviai. Jūs jau žinote, jog nuo rugpjūčio mėnesio pabaigos (1919 m.) So. Bostone veikia Nuteriotos Lietuvos Draugų Komitetas. Tame komitete veikia visokių pakraipų ir įsitikinimų žmonės, kurie nori pagelbėti Lietuvai. Tenelieka vieno lietuviu, nei vienos lietuviškos nepripildėdusios prie mūsų. Mažytės skruzdės sunėša ir sudaro didžiulius skruzdėlynus. Ir mes, neturintys lietuvių darbininkai, jei tik visi dėsimė po truputį, tai savęs nenusukriaus."

Greit paaiškėjo, kokių reikalų čia susirinko. V. Kapsukas smarkiai puolė Keleivį. Jis, sakė, yra jis leidžiamas atskiro asmens, be visuomenės kontrolės, todėl jis gali daug žalos padaryti, negali savo skaitytojuose tinkamai socialistinės minties skleisti. Reikia jis iš privatininkų atimti, suvisuomeninti. Jam švelniai atsakinėjo Keleivio redaktorius S. Michelsonas. Jis pabrėžė, kad Keleivis kovoja

Prie Keleivio būstinės 28 Broadway iš kairės į dešinę: Jonas Klevas, Jurgis Gegužis, Lapaitis, M. Kapočius-Michelsonienė, S. Michelsonas. Šitose patalpose Keleivis buvo iki 1916 metų

"KELEIVIS" LIETUVOJE

J. VILKAITIS, Thomaston, Conn.

Įžangos vietoje

Jungtinėse Amerikos Valstybėse ėjusieji lietuvių laikraščiai buvo žinomi ir skaitomi carinės Rusijos okupuotoje Lietuvoje. Politinės minties ugdyme, tautinio susipratimo skatiniame tie laikraščiai nemažai turėjo nuopelnų visai mūsų tautai, nepaisant kur jos dalys gyveno. Šito nedera pamiršti ir savo atsiminimuose tai atgaivinti, užrašyti, kad ateityje mūsų tautos kultūros istoriją rašantieji turėtų iš kur žinių pasisemti.

Pirma pažintis su Keleiviu

Kas man pirmas davė pasiskaityti Keleivį važiuojant iš Mariampolės žiemos atostogų, neprisimenu. Žinau, kad tai buvo 1905 metų pabaiga. Gal Keleivį man įteikė tada gimnazijos mokinys Petras Klimas, būsimas Lietuvos pasiuntinys Prancūzijoje ir raudonųjų Lietuvos okupantų katorgininkas Sibire, dabar gražintas į Lietuvą.

Kiek žinau, tada jau Petras Klimas priklausė slapta mokslievių Mariampolėje kuopelėi. Jos narių tarpe Amerikos laikraščiai: Lietuva, Tėvynė, Katalikas, Keleivis, Kova, Saulė, Vienybė Lietuvninkų buvo žinomi ir skaitomi. Kai kas tos kuopelės narių ir korespondencijų tiems laikraščiams parašydavo.

Aišku, gavęs Keleivį, skaičiau jį godžiai. Man, tada dar gerai nesubrendusiam akėbėnui tai buvo didi naujiena ir kartu pasididžiavimas: — Štai turiu Amerikoje einantį laikraštį! Ne bet kam tenka toks gauti!

Keleivio turinys man patiko ir pritiko. Patiko jo aiškus nusistatymas prieš maskolių valdžią Lietuvoje. Lietuvos žmonės į maskolių valdžią Lietuvoje žiūrėjo kaip į didelę blogybę, gyventojų padėtį sunkinancią. Ana, mano tėvas nuolatos dejuodavo, kad toji valdžia gyventojus vargina visokiais mokesčiais, pastotėmis, įvairiomis duoklėmis, o pati žmonėms nieko neduoda. Net kelių netaiso, mokyklų nusteigia ir ūkininkams, užsiauginus gerą gyvulį, nėra kur jį paruošti. Net sviesto daugiau prasiimanis ir tas nėra kur dėti. Tokius skundus, vos kelnai, ties man pradėjus nešioti, girdėjau savo šeimoje ir kitus aimanuojant. Giliai ištrigo mintyje, kad kai kaimė kur nors pasirodydavo raudonsiūlis (taip buvo vadinami maskolių žandarai), tai kaimynai rado būtinu visus įspėti. Ir mus vaikus kai kada tėvas į visas puses išvaikydavo pranešti, kad raudonsiūliai jau mūsų kieme. Ir štai Keleivy užtinku tų aimanų atspindį. Aišku, jis turėjo man pritikti. Kuomet parvažiavęs pas savus ir kaimo krivulei susirinkus

su klerikalais, visais būdais savo skaitytojuose skiepija socialistinę mintį. Ji palaikė ir J. Smeltorius.

Prileiskime, kad V. Kapsukui būtų pavykę savo užmačius įvykdyti. Kas būtų buvę? Tikrai Keleivis siemė neminėtu 55 metų sukakties, nes jo jau seniai nebėbūtų, kaip nebėra "Kovos".

J. J. Prackus

kai ką paskačiau iš Keleivio, visus jo turinys sudomino.

Tada jau aš be Keleivio nerimau ir vis klausinėjau, kur galima gauti jį pasiskaityti. Galop sumečiau: reikia redakcijai parašyti laišką ir prašyti kaip besimokinančiam siuntinėti nemokamai. Gavau! Tai buvo džiaugsmo! Dabar jau ne aš iš kitų prašau pasiskaityti, bet kiti ateidavo pas mane Keleivio prašyti. Čia ir garbė, čia ir pasididžiavimas! Sumečiau tada ką nors Keleiviui parašyti. Buvo lyg nesmagu laikraštis gauti nemokamai, reikia kaip nors atsilyginti. Tai ir buvo mano bene pirmas Keleiviui rašinėlis tos kelionės iš Mariampolės į namus aprašymas. Pasiunčiau. Įdėjo! Ir vėl džiaugsmas!

Nuo tada Keleiviui jau pradėjau dažniau rašinėti įvairių žinių iš Lietuvos gyvenimo ir šiaip kitų rašinėlių. O brolis Vincas, man nieko nežinant, pradėjo siuntinėti kai ką iš savo parašytų eilių, be to, dar parašė staipsnių kultūros klausimais ir vieną apie Kristijoną Duonelaitį ir apie poeto gyventą apylinkę.

Tik čia atvykus į JAV, besirausdamas Keleivio archyve, sužinojau, kiek daug brolis Vincas Keleiviui eilių buvo parašęs. Tiesa, kurį laiką mudu kartu negyvenov, tai nebuvo tokios progos išsikalbėti kas ką ir kur rašavo.

Skaudus pergyvenimai dėl rašyto

Dėl maskolių valdžiai politinės neistikimybės 1911 m. Rygoje buvau atleistas iš mokytojo pareigų. Verčiaus pamokomis ir "Rygos Naujienų" laikraščio korektūrą taisiau. Tada "Rygos Naujienų" redakcijos nuolatiniu bendradarbiu buvo J. Petrulis. Jis užsienyje buvo išėjęs filosofijos ir literatūros studijas. Maskolių valdžiai taip pat nebuvo patikimas, tai valdžios tarnybos negalėjo gauti. Jis man papasakojo, kad po grindiję veikiantieji Kaune kunigą Olšauską antru poilemeisteriu vadina, nes jis bendradarbiaujęs su žandais. Kaito delnai tuoj apie tai parašyti Keleiviui. Sumečiau kas rašyti. Išsiunčiau. Dėl tos Keleivyje tilpusios korespondencijos ir dėl kitų panašių žinių kilo didelis triukšmas. Sukilo visa kunigijai palanki visuomenė ir jų spauda. Jie įrodinėjo, kad tai nėra teisybė, tai tik šmeižtai. Nejaudinkiai jaučiausi. O kas, jei aš neteisinau aprašiau?

Savo tais pergyvenimais pasidalinau su J. Petruliu, jam neprimindamas, kad Keleiviui parašiau, ką jis man pasakojo. J. Petrulis tą reikalą pažiūrėjo šaltai. Ešą, tai kas, kad kilo toks triukšmas ir į sveikatą. Iki šiol, jo įsitikinimu, pats kun. Olšauskas nepajėgė tinkamai apsiginti, įrodinėti jog su maskolių žandais nebendradarbiauja. O be to, ešą ir tai gerai, tai įspėjimas ir kitiems, kad jų šuniški darbai gali būti dienos švieson išvilkti, jei ne čia, Lietuvoje, tai Amerikos lietuvių spaudoje. Ji ten nėra cenzūros varžoma. Kun. Olšauskas ten gali gintis tik

teismo keliu, bet jis to nedarys — nosies galas pūkuose...

Nusiraminau, o vis stūksojo toks savotiškas nepasitenkinimas korespondencija. Reikėjo reikalą pagrįdinti, o jei to nebuvo galima, tai bent kitaip tą korespondenciją sutvarkyti, pranešant tik pavaldę gando, kuris yra reikalingas patikrinimo.

Galutinai nusiraminau, kai kun. Olšauskui Lietuvoje buvo iškelta byla už Ustijanovskienės nužudymą ir jis už tai buvo nuteistas kalėti. Tada supratau, kad jis galėjo būti vertas ne tokios kuklios, bet daug griežtesnės korespondencijos.

O kai atvykau Amerikon ir Keleivio radakeijos archyve keletą dienų pasirasinau, tai įsitikinau, kad mano korespondencija apie kun. Olšauską nebuvo pats svarbiausias žinių šaltinis. Keleivio redakcija buvo gavusi dar daugiau ir tikslesnių žinių apie kun. Olšauską. To dėl mano anų metų pergyvenimų galėjo ir nebūti.

JONAS RAULINAITIS

Vienas pirmųjų "Keleivio" platintojų ir bendradarbių, gimė 1872 m., mirė Bostone 1938 m.

Bet tie pergyvenimai mano bendradarbiavimui spaudoje buvo naudingi. Liko įspėjimas rašant ką nors neigiamo apie asmenis ar organizacijas pirma persitikrinti ir tik tada rašyti.

Keleivio skaitytojai Lietuvoje

Keleivis buvo skaitomas ir carinės valdžios valdomoj Lietuvoj. Jos cenzoriai ne taip atyčdžiai sekė, to dėl Keleivis laisvai plito Lietuvoje.

O kai buvo atkurta Lietuva, tai Keleivio ten ėjo apie 3,000 ekz., bet po gegužės 1926 m. gruodžio 17 d. perversmo Keleivis ir Naujienos visai nebuvo įleidižiami į Lietuvą. Taip yra ir dabar komunistų pavergtoje Lietuvoje — ten jokios nekomunistinės spaudos iš užsienio neįsileidžia.

Neabejotina, kad Lietuvoje buvusieji Keleivio skaitytojai jo nepamiršo ir pagrįstai tikisi, kad toji geležinė uždanga žymiai greičiau surūdys negu splojojama.

Keleiviui sulaukus 55 metų yra kas prisiminti ir kartu toji garbinga praeitis leidžia jo vadovus, bendradarbius ir skaitytojus drąsiai žvelgti į ateitį.

TURIME LIETUVOS ISTORIJA

Dar turime dr. V. Sruogienės Lietuvos istorijos kelis egzempliorius. Tai didžiausia ir visiems suprantamai parašyta knyga, 947 pusl. kaina \$11.00.

UŽGINTA SALA

A. JENKINS

(Tęsinys)

Mėlynasis įstatymas

Sekmadienį visi privalo eiti bažnyčion. Kai Robinsonas atvyksta, jis pats atlieka ir dvasiško pareigas. O kai jo nebūna, tai pasirenka vieną iš saviškių, kuris garbiai skaito bibliją, sako pamokslą, visi kas savo balsu rėkia, neva gieda šventas giesmes ir kone visą dieną išbūna bažnyčioje.

Sekmadienis — tai pamaldų diena, nei menkiausia užsiėmimo, nei jokio darbo nevalia dirbti, o vien tik ištisą dieną privaloma melstis. Griežtai uždrausta rūkyti, vartoti svaiginančius gerimus, jaunimui šokti, linksminis ir niekam nevalia lošti kortomis.

Čia nėra policijos, milicijos, advokatų, teismo rūmų ir bet kokių tvarkos dalytų. O vien tik įstatymai, kuriuos Robinsonas leidžia, teisia ir pats koriko pareigas atlieka. Nusikaltėlių išdeportuoja, kaip negeisti nūlietį iš savo privatinės nuosavybės ir Kauai salą ir viskas baigta. Apeliuoti prieš Robinsono sprendimą nėra kur ir kam. Tokia tvarka kai kam labai patinka, bet daug kas ir peikia. Gyvai ginčijamas klausimas.

Karžiškių atsižymėjimo

Ligi antrojo pasaulinio karo, be Robinsonų šeimos, niekas nieko nežinojo apie Niihau salą, tik karo pradžioje Pacifiko vandenys įvyko pirmas mūšis ir tapo Dėdės Samo laimėtas Niihau saloje.

Iš pradžių tas susirėmimas ir laimėjimas tiksliai buvo nuslėptas, nes Amerikos karo vadams buvo didžiausia gėda, kad juos jūronai užklupo megančias Perlu įlankoj ir paskandino laivyną, kur žuvo 3,067 jūreiviai veik be menkiausio pasipriešinimo.

Gėda prisiminti ir svietui pasakyti, kai Niihau saloje paprastai kaimo žmonės beginkliai, be menkiausio pasirušimo, nukovė japonų imperijos herojų. Tik po dviejų metų šitas įvykis paaiškėjo ir to susirėmimo karžiškie haviatietis Benny Kanahale gavo didžios garbės ženklą "Purple Heart". Tai nepaprasta, kad iš civilių žmonių kas tokį ženklą gautų, o sekančiais metais dar gavo "Medal of Merit" ir, kongresui išstūrus, 1946 m. vėl gavo "Medal of Freedom" (duomenys imti iš N. Y. Mirror, 1952 m. kovo 2 d.).

Uždanga nukrito

1941 m. gruodžio 7, gražų sekmadienio rytą, kai paprastai kaimiečiai rinkosi į bažnytelę ir bežingsniuodami pastebėjo skraidančius du orlaivius, kurie skrido kartais labai aukštai, o kartais visai žemai ir tas jiems buvo keistas reginys, nes niekad pirmiau orlaiviai taip neskraidė.

Idomu, bet ne jų dalykas, jie turi savus reikalus ir rūpesčius, todėl suėjo vidun savo tikybos pareigų atlikti. Be to, jie visai nežinojo, kad pasaulis liepsnoja karo ugnyje, kad vyksta neapsakoma žmonių skerdynė ir ton mirties puoton Amerika įsi-

vėlusi. Jie negauna laikraščių, be biblijos nieko neskaito, neturi radijo ir nieko nežino, kas sviete dedasi. Vien tik šiandien staigiai nukrito uždanga ir jie netikėtai patyrė, kas dedasi pasaulyje.

Pusę po dviejų padangėse pasirodė vėl orlaivis, bet ne skraidė, o bematant it perkūno trenktas nukrito kopūstų darže. Havajietis Havila pribėgo prie to padaro, kurio iš arti niekad nebuvo matęs. Viduje jis pastebėjo suknibusį žmogų, nieko nelaukęs nuplėšė viršų, išvilko lakūną ir paguldė jį ant žemės.

Nuginklavo imperatoriaus karžygį

Už valandžiukės lakūnas, atgavęs samonę, pirmiausia grobė iš ančio pinigų su svarbiais karo dokumentais, o kita ranka atkišo revolvėrį ir jau pradėjo spragsėti, tik laimė kaž kodėl revolvėris neiššovė. Tuo tarpu havajietis čiupo lakūną už sprando, atėmė ginklą ir dokumentus.

Bematant čia susirinko kone visi vietos gyventojai, susijaudinę ir isikarsčiavę tarėsi, ką su šituo sutvėrimu daryti? Juk čia niekam nevalia nė kojos įkelti, o jis iš kažin kur atskrido, nusi-leidamas išvertė tvorą, kone visus kopūstus sulamdė ir dar bandė žmogų nušauti. Bet jie nieko kito negalėjo daryti, vien tik pranešti savo ponui Robinsonui, palaidę karvelį su mazginuku, kad kuo greičiausia atvyktų, o patys saugojo negeisti- ną atvykėlį, kuris iš pradžių nebuvo sukalbamas, tik vėliau paaiškėjo, kad jis ne- vien vartoja anglų kalbą, o taip jau skaito ir visai gerai rašo.

Atidengė snipų lizdą

Ligi šio įvykio pasaulis nieko nežinojo apie Niihau salą, bet Hirohito imperijos militaristai viską žinojo, jie ten turėjo net du snipus, kurie susisiekė su Honolulu, o iš ten su imperatoriaus rūm- mais Japonijoj.

Kaip minėjome, Robinsonų šeima gyvena Kauai sa- loje, bet jie turi puosnią vilą ir Niihau saloje, kurią du tarnai, abu japonai prižiū- rėjo.

Gruodžio 8-toji pirmadie- nio gražus rytas, Perlu įlan- koje Amerikos laivynas pas- kandytas, Honolulu žmonės paplūkyti kraujuose, bet Niihau žmonės, be dviejų

ANTANAS JENKINS

Didelis "Keleivio" bičiulis, ilgas metas jame bendradarbiaujan- tis, ypač paskutiniuosius kelerius metus net į lietuvių išvažiavę- rašo beveik kiekvieną savaitę.

snipų, apie tai nieko nežino, jau nerado nei gyvos dva- sios, visi buvo pabėgę ir iš- sislapstę po krūmus. Jie va- žinėjo į priekį ir atgal, kur tik krūmai sušlamėjo, ten iš kulkosvaizdžio sėjo kulkas. Tas teroras tęsėsi per ištisą naktį.

Ketvirtadienį, kai Robin- sonas neatvyko, kaimiečiai pradėjo nerimauti ir tartis, kas daryt? Priėjo išvadą duoti pavojaus signalą. Tas šitaip daroma:

Karvelius siunčia tik su paprastais signalais, bet kai būna koks rimtas reikalas, tuomet ant aukščiausio kalno viršūnės uždega lau- žą. Didelį gaisrą greit paste- bi nevien Robinsonų šeima, o taip jau ir Kauai-policija, tai yra pavojaus ženklas, ir Robinsonas jau vyksta ten ne vienas, bet su policija.

Kaimiečiai, terorizuojami ir nieko nesulaukę atvyks- tant, ilgiau negalėjo laukti ir apsisprendė rizikuoti sa- vo gyvybę ir patys vykti į Kauai. Keletas geriausių plaukikų, mažyčių žvejų laiveliu pasileido per tą di- džiausiomis vilnimis ban- guojančią prarają Kauai link. Truko 18 valandų, kol jie laimingai pasiekė salos krantus ir pranešė vietos gyventojams, kad ten trys pakviesė japonai terorizuo- ja nekaltus havajiečius. To- kis pranešimas čia suteikė didžiausią džiaugsmą, kas reikė, kad Niihau dar neu- žimta.

Tuo tarpu čia kariuome- nės dar nebuvo, tik tautinės gvardijos daliniai, kurie nie- ko nelaukė su šautuvais, kulkosvaizdžiais ir rankinė- mis granatomis pasileido į kovą.

Tuo tarpu čia kariuome- nės dar nebuvo, tik tautinės gvardijos daliniai, kurie nie- ko nelaukė su šautuvais, kulkosvaizdžiais ir rankinė- mis granatomis pasileido į kovą.

Aišku, to neužteko, atlu- po spintą ir ten rado nauju- tėlį revolvėrį, kuriame bet- gi tebuvo tik trys kulkos. Nedaug, bet vis vien geriau, kaip nieko. Jie nuvažiovo prie sudužusio orlaivio, at- sisuko kulkosvaizdį ir atvykė kaiman pareikalavo atiduoti lakūno dokumentus ir re- volvėrį, kitaip grąsino išžu- dyti ligi vienam. Kaimiečiai aiškinosi, kad jie nieko nežino, taipgi nežino, kur yra havajietis Havila, kuris nu- ginklavo lakūną ir paėmė jo revolvėrį su dokumentais.

Su kulkosvaizdžiu jie jau didvyriai. Nuvyko į Havila namus, išieškojo, viską iš- vertė aukštyn kojom ir nie- ko neradę išėdami uždegė

namus. Sugrįžę kaiman jie tik susirinkę pajūry laukia, jau nerado nei gyvos dva- sios, visi buvo pabėgę ir iš- sislapstę po krūmus. Jie va- žinėjo į priekį ir atgal, kur tik krūmai sušlamėjo, ten iš kulkosvaizdžio sėjo kulkas. Tas teroras tęsėsi per ištisą naktį.

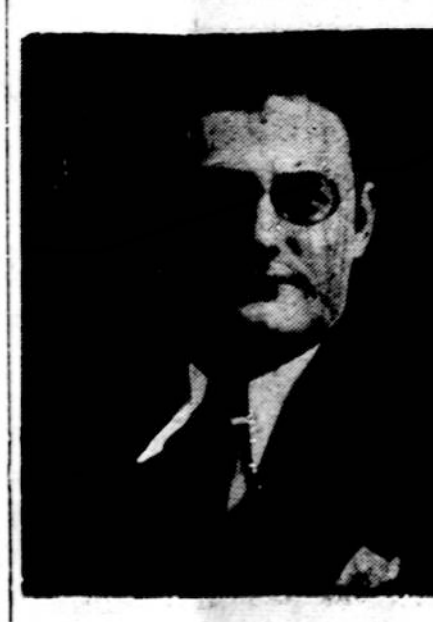
Signalas

Havilos degantis namas buvo signalas Robinsonui ir Kauai policijai, kad Niihau atsitiko kas nors nepaprast- o. Bet tas signalas rado Robinsoną ir jo policiją šlapimomis kelnėmis. Jie vis- ką žinojo, kas atsitiko Per- lu įlankoje ir Honolulu mieste. Jie žinojo, kad Ame- rika oficialiai su Japonija jau karija, išsigandę ir apimti panikos tik drebejo ir laukė, kada japonai už- laims Kauai. O tas gaisras reikė, kad japonai jau už- ėmė Niihau salą.

Kaimiečiai, terorizuojami ir nieko nesulaukę atvyks- tant, ilgiau negalėjo laukti ir apsisprendė rizikuoti sa- vo gyvybę ir patys vykti į Kauai. Keletas geriausių plaukikų, mažyčių žvejų laiveliu pasileido per tą di- džiausiomis vilnimis ban- guojančią prarają Kauai link. Truko 18 valandų, kol jie laimingai pasiekė salos krantus ir pranešė vietos gyventojams, kad ten trys pakviesė japonai terorizuo- ja nekaltus havajiečius. To- kis pranešimas čia suteikė didžiausią džiaugsmą, kas reikė, kad Niihau dar neu- žimta.

Tuo tarpu čia kariuome- nės dar nebuvo, tik tautinės gvardijos daliniai, kurie nie- ko nelaukė su šautuvais, kulkosvaizdžiais ir rankinė- mis granatomis pasileido į kovą.

Adv. STEPONAS BRIEDIS

L. Socialdemokratų Sąjungos centro komiteto pirmininkas, SLA centro izdo globėjas ir įvai- rių kitų organizacijų vadovybės narys, gvv. New Yorko, N.Y.

Robinsono laivu ("sanpan") Niihau link. Persikelti per tą prarają jiems truko tik tris valandas, bet vis vien, kol nuvyko, jau rado viską nurimus.

Partizanų kova ir pergalė

Antrajam pasauliniam ka- re 11 milijonų Amerikos jau- nuolių, vyrų ir moterų, buvo uniformose, dalyvavo kovo- se su priešu, betgi tos visos kovos vyko svetimos šaly- se. Vienintelis susirėmimas ir kova Amerikos teritori- joje įvyko pietų Pacifike Ni- ihau saloje, kur priešas te- rorizavo žmones ir bandė užimti salą. Grumtynės tęsė- si ištisą savaitę, kaimiečiai susimėtę į partizanų būrius sumaniai vedė nelygią kovą ir išėjo laimėtojai.

Kuomet Robinsonas su grupe pasirušiusių kovai atvyko, tai jau rado prie- tik lavonus. Narsus havajie- tis Bani Kanahale, nors bu- vo mirtinai sužeistas, bet visgi dar galėjo papasakoti:

"Kuomet lakūnas ir vie- nas vilos tarnų Harada šau- dė kulkosvaizdžiu į visas pu- ses ir padegė Havilos namus, visi žmonės išsiskirstė ma- žyčiais būriais ir pasislėpė gi- riose.

"Mudu su žmona nubėgo- me į pajūrį ir pasislėpėm uolos įduboj. Tas vilos tar- nas Harada nujautė, kur mes esame. Šeštadienį jis atėjo su lakūnu, mas atrado ir grasino sušaudyti, jei jų neklausysime.

"Jiedu reikalavo, kad bū- tinai parodytume, kur sle- piasi Havila. Aš žinojau, kad Havila su kitais vyrais išvyko į Kauai pagalbos, ap- simėčiau to nežinąs, pradė- jau jo ieškoti, vardu šaukti ir vis gliliau ėjom miškan, kol priėjome granito sieną.

"Lakūnas suprato, kad jis tik tyčia lyg už nosies po- mišką vedžiojamas, labai iš- alykė ir grasino visus iššu- dyti, jei tuoj neparodysime, kur Havilos slėptuvė. Jis rankoje turėjo šautuvą ir ba- to aulė įsikūšęs revolvėrį.

Aiškliai supratau, kad jie- du jau pasiryžę savo grasi- nimą vykdyti. Lakūnas nu- mėtė šautuvą Haradai, o pats išsitraukė revolvėrį ir jau atkišo į mane, bet tą akimirką žmona grobė jį už rankos, o aš už sprando, priėkšęs Harada atluo- žmoną į jiedu grūmėsi. Ma- niškė ji nugalejo ir atėmė šautuvą.

"Lakūnas it žaltys išsivy- niojo iš po manęs ir nieko nelaukęs pradėjo šaudyti. Pirmas šūvis istrigo kairia- jam šonkaulyj, antras žė- miam skilvio viduriuose, o trečia kulka pateko kirkšni- paslėpsnyj. . . . Tuomet aš jau perpykau!

"Pagrobiau lakūną viena ranka už sprando, kita už kojos it aviną vilnoms kirpti, iškėliau aukščiau galvos, apskau tris sykius ir tren- kiau į uolą taip, kad ištizo lyg mėšlo krūva.

"Apsidirbę su lakūnu, ėjau prie Harados, bet nes- pėjau, nes jis, pamatęs ma- ne artėjant, išsitraukė peilį, smeigė sau pilvan, taip ir atliko savo "hara-kiri". Tuo viskas ir baigėsi". (Šita iš- trauka imta iš žurnalo "Pa- radise of the Pacific" 1942 m. vasario mėn.).

Havajiečio 3 sykius nešauk

Per paskutinius 20 metų čia dažnai girdisi posakis: "Havajiečio tris sykius ne- šauk, nes jis užpyks", o kai havajietis užpyksta, tai jau būna blogai. Nors tas ir

skamba lyg sarkazmas, ta- čiau daug kur partizanai iš to galėtų pasimokyti.

Be to, kaip tas havajietis Kanahale mirtinai sužeistas išliko gyvas, pasveiko ir šiandien tebegyvena, mo- derninės medicinos gydy- tojams tebėra didžiausia paslaptis.

Tiesa, jam buvo padaryta operacija, kulkos išsistos, bet tik po savaitės, bet kaip jis taip ilgai galėję iš- kęsti to niekas negali su- prasti. Patys havajiečiai tvirtina, kad jų paprasčiaus- si gydymo būdai — žolės su šaknelėmis turi nepa- rastą gydymo jėgą, ko nie- kas negali suprasti, tik jų dievas tą supranta ir jie tuo pilnai tiki.

Prieš keletą metų Ameri- kos gydytojų Susivienijimas (AMA) savo visuotiniame suvažiavime svarstė tą ha- vajiečių gydymosi paslaptį ir griežtai atmetė jų seno- vės žolėmis ir šaknelėmis gydymosi būdą atmiežtą re- liginiu mitu. (Kas gi pas- lietuvius nežino "trejen- kos", arba "trijų-devynerių macės"). Bet kaip tie Ni- ihau žmonės taip ilgai gyve- na, kur nėra gydytojų, slaugių, vaistinių, ligoninės, — to niekas nepaaiškino.

Aišku, "Užgintos salos" žmonės tebegyvena vidur- amžių feodalizmo gdynės gyvenimą. Kol Havajų žmonės gyveno teritorijos politinėj santvarkoj, kaip antraeiliai JV piliečiai, kur daug iniciatyvos ir veiksmų buvo suvaržyta. Todėl ma- žai dėmesio buvo kreipta ir į Niihau salos reikalus. Bet kai tik teritorija gavo val- tybės pilnas teises, tuoj at- kreiptas ypatingas dėmesis ir į Robinsono kolonijos pa- dėtį. Jau eina pasirušimas daryti tyrinėjimus ir žada daug paslapčių atidengti.

Duomenys, kuriuos čia pa- teikiame, kone ištisai imti iš karo pranešimų, prie kurių nelabai lengva prieiti, jie yra tikri. Suprantama, kad tokia padėtis šiais lai- kais nebus pakenčiama, ir to kampucio žmonės teks persitvarkyti. Tas kaip tik ir žada būti įdomiausia. Juk nėra juokas persitvarkyti ir šimtmetį iš feodalizmo į aukščiausiai išbulintą lai- svosios prekybos gdynę! Tai bus didus procesas. Teks atidžiai sekti.

Duomenys, kuriuos čia pa- teikiame, kone ištisai imti iš karo pranešimų, prie kurių nelabai lengva prieiti, jie yra tikri. Suprantama, kad tokia padėtis šiais lai- kais nebus pakenčiama, ir to kampucio žmonės teks persitvarkyti. Tas kaip tik ir žada būti įdomiausia. Juk nėra juokas persitvarkyti ir šimtmetį iš feodalizmo į aukščiausiai išbulintą lai- svosios prekybos gdynę! Tai bus didus procesas. Teks atidžiai sekti.

AR SKAITET DARBĄ?

Jei neskaitytė Darbo žur- nalo, paskutiniojo numero, būtinai paskaitykite: Suži- nosite daug idomių dalykų. Kaina \$1.00, metinė prenu- merata \$3.00. Galite gauti ir Keleivio administracijoje, 636 E. Broadway, So. Bos- ton, Mass.

POVILAS KRUCAS

Gim. 1891 m. Kupiškėje, m. 1954 metais birželio 25 d. Norwoode, Mass., daug dir- bo socialistų cėlėse. "Kele- vio" patikėtinis (trustistas), prieš mirtį iš savo kulkas palikimo Amerikos Lietuvių Socialdemokratų Sąjungai užrašė net \$500, kuriuos Sa- junga paskyrė LSS Literatū- ros Fondui.

PROSELAICIAI

Jonas Pustelnas su žmona, gi- mę Lankėliuose, Vilkaviskio apskr., m. 1926 m. rugsėjo 6 d. Waterbury, Conn., "Keleivio" užsienio plėtiniojas ir bendradar- bis, senos darbuotojas, veikęs socialdemokratis.

KELEIVIO ŠTABAS

Redakcinių-administratorių i- Pirmasis redaktorius buvo Mi- kas Paltanavičius, kuris dirbo apie metus laiko. Antrasis — Jo- nas Smeltorius, ne metų ne- redagavęs. Trečiasis buvo Pijus Bukšnaitis, jį pakeitė Antanas Antonovas - Montvydas. Vėl P. Bukšnaitis. Nuo 1907 m. gulo pradėjo redaguoti Stasys Mi- chelonas, kuris su Jurgiu Ge- gužiu 1908 m. rugsėjo 26 d. at- pirkto "K." iš Antano Zvinglio ir redagavo jį be pertraukos, kol atidavė LSS, tai yra 1945 m. liepos 1 d. Tada redaktoriu bu- vo pakviestas Jonas Januškis, kuris redagavo iki 1953 m. pa- vasario. Jam suikūrus, S. Mi- chelonas vėl gavo kelis mėne- sius redaguoti, kol 1953 m. lie- pos 1 d. tas pareigas pradėjo eiti Jackus Sonda.

S. Michelonui tekėdavo daž- nai išvažiuoti įvairiais visuome- niniais reikalais, todėl buvo bū- tina turėti nuolatinį redaktorius bendradarbį. Tokiais bendradar- biais yra buvę jau minėtieji A. Montvydas (dabar daktaras Chicagoje), J. Smeltorius (mi- ręs Lietuvoje), Petras Kurku- lis - Vardūnas (dabar Vilniuje), Vincas Poška (dabar dirbas Naujienoje), Juozas Neviackas (miręs), Jonas Krukonis-Girai- tės Zentas (dabar Igoninėje), Steponas Strazdas (dabar pen- sininkas).

Moterų skyrių iki 1951 m. va- sario mėn. redagavo Margareta Michelonienė, vėliau iki 1956 metų rugsėjo mėn. Liaukadija Januškienė.

Kol "K." buvo privatinė ran- kose, jį administravo Antanas Zvingilas, vėliau Jurgis Gegužis, jam mirus, o taip pat ir perlei- dus "K." LSS-gai, Stasys Mi- chelonas. Jis tose pareigose iš- buvo iki 1953 m. lapkričio 1 d. kada išėjo į pensiją. O "K." įstai- gos vedėjo pareigas perėmė Jo- nas Januškis, kuris, be to, dar re- daguoja ir kai kuriuos laikraš- čio skyrius.

Spaustuves bendradarbiai
Jų buvo didelis būrys, bet gal nevisus pavyko sužymėti, nevi- sų ir likimas nežinomas. Surink- tomis žiniomis, pirmieji spaus- tuvės darbininkai buvo A. Ma- ciejauskas ir Juozas Valatka (a- bu mirę), vėliau Juozas Jankū- nas, Jonas Smeltorius, Juozas Undzius, Rokas Židžiūnas, Juo- zas Neviackas (4 paskutinieji mirę), Tamas Astrauskas, Pe- tras Naudzius, Rokas Mizara, Petras Solomskas, Dilekvičius, Jonas Klevas, (miręs), Povilas Vasiliauskas, Jonas Petruskevi- čius, Stasys Bakanauskas, Mi- kas Šileikis, Kazys Karpavičius, Vincas Paukštytis (miręs), Mar- garetė Kapočūtė - Michelonie- nė, J. Lepaitis, J. Strėnus, Drau- gelis, Jonas Steponaitis, Jurgis ir Vincas Gegužiai (abu mirę), Petras Peldzius, Vincas Vadeiša. Paskutiniajame penkmetį dir- bo Juozas Stilonas, Steponas Strazdas, Jonas Vaitkus, Alek- sas Kondraška, Leonas Suden- tas (miręs), Bronius Dirnėnas, Petras Būtenas, kuris ir dabar tebedirba, o raštinėj dirbo Cilė Žilinskaitė - Sullivan ir Leoka- dija Januškienė, kuri ir dabar tebedirba.

J. V-gas

ŽALGIRIO-GRUNVALDO KAUTYNĖS

550 METŲ SUKAKČIAI PAMINĖTI

DR. V. SRUOGIENĖ, Batavia, Ill.

Didysis lietuvių žygis 1410 metais liepos 15 d.

Šiais metais sueina 550 metų nuo garsiųjų, didžiausių Europos viduramžių istorijoje, kautynių—Žalgirio-Grunvaldo-Tanenbergo kautynių. Lietuviai sujungtomis, jėgomis, lenkams, gudams, rusams, ukrainiečiams, totoriams ir čekams talkininkaujant, tą dieną sutriuškino vokiečių kryžuočių galybę, galybę, kuri per 200 metų žiauriu veržimusi į Rytus siaubė ir naikino Lietuvą ir slavų kraštus.

Iki šiol vien lenkai trimitavo pasauliui, kad Grunvaldo laimėjimas—tai jų darbas. Mūsų balsas, silpnas ir nedrąsus pasaulio negirdimas, o iš tikrųjų, tos pergalės laurai turi priklausyti pirmoje eilėje—Lietuvai! Neginčijama tiesa, kad visą karą sumanė ir paruošė Didysis Lietuvos kunigaikštis Vytautas, kad tai jis kautynėms vadovavo, kad visą strateginį planą jį sudarė kartu su savo pusbroliu lietuviu Jogaila, Lenkijos karaliumi, kurio valioje buvo lenkų kariuomenė. Neginčijama tiesa yra ir ta, kad didžiausią kraujo auką šiame epochiniame įvyky atidavė Lietuvos kariuomenė. Taigi, Lietuvos dėka visa Rytų Europa liko išvaduota iš gresiančios vokiečių vergijos ir sunaikinimo.

Apie Žalgirio kautynės daugiausia istorinėje literatūroje ir rašė lenkai, savo nuopelnus iškeldami į padangę. Rusams šis įvykis liko tolimesnis, nors bolševikiniai maskoliai šovinizistai nesigaili pastangų įrodinėdami, kad tai rusiškasis elementas kariuomenėje nulėmęs laimėjimą. Vokiečių istorikai, pereitame šimtmečiu dar su to laiko įprastu sąžiningumu kruopščiai nagrinėjo archyvų medžiagą, bet pastaraisiais laikais stengėsi šį svarbų įvykį nustumti į užuomarsą. Tačiau kaip jų išdidumui skaudus buvo tasai smūgis, matome iš to, kokių skubotumų jie įriogino milžinišką paminklą Tannenbergo laukuose, kur Pirmojo Pasaulinio karo metu jie buvo sumušę rusus, (generolo Renenkampfo armiją)—šio amžiaus Rytų Europos galybę...

Vokiečių kolonizacija į Rytus viduramžiais

Prieš pradėjus kalbėti apie įvykius, tiesioginiai privedusius prie Žalgirio laimėjimo, praveru prisiminti tolimesnę praeitį. Turim pradėti nuo tų veiksmų, kurie davė akstiną vokiečių kolonizacijai į Rytus, apie jų pastangas pasigrobtį svetimas žemes ir apie tų žemių gyventojų kovas su neprašytai okupantais.

Jau apie 11-ąjį šimtmetį vokiečių valstybė, susikūrusi į vakarus nuo Elbės upės, buvo pilnai išsivysčiusi. Miestai, ypač Pareinyj, žydėjo, juose klestėjo pramonė, prekyba. Bet ilgainiui, kai cechai ir gildijos sukaustė gyventojus ir jų kūrybą ėmė varžyti, kai atsirado gyventojų perteklius, kai kapitalistinė santvarka ėmė rodyti savo dantis (pagal vokiečių mokslininkų tyrinėjimus, kapitalizmas jau buvo susiformavęs tada, bet ne 19-ojo amžiaus pradžioje, kaip iki šiol bolševikai akiai kortoja pasenusias Markso tezes)—gyventojai, atsidūrę be žemės ir be darbo, ėmė ieškoti sau naujų vietų isikurti, ėmė traukti į atsilikusius slavų gyvenamus kraštus į rytus nuo Elbės. Susikrovę šeimos ir mantą į vežimus, jie traukė vis toliau, apsigyvendami naujose žemėse, paversdami baudžiauninkais senus jos šeimininkus. Lygiagrečiai ėjo kolonizacija jūros keliu—susiorganizavusi miestų sąjunga Hanza ieškojo naujų rinkų savo prekėms, vokiečiai taip pat slinko į rytus ir Baltijos jūros pakraščiuose statėsi vieną uostą po kito.

Vokiečiai įsikuria Lietuvos pasienyje

Taip 1201 metais vokiečių pirkliai įkūrė Rygos miestą, pradėjo latvių, kuršių ir estų žemių kolonizaciją. Pasisaukę į pagalbą Kardininkų riterių vienuolių ordiną, jie kardu pradėjo besipriešinančius senus gyventojus malšinti ir grasinti jau žemaičių žemei. Apie tą patį laiką vokiečių imperatorius turėjo daug vargo su kitu plėšikišku vienuolių ordinu—kryžuočiais. Šie buvo įsisteigę Palestinoje Kryžiaus karų metu tikslu globoti sužeistus ir į vargą patekusius tautiečius, kryžininkus. Betgi turkams atsiėmus Šventąją Žemę, kryžuočiai atsidūrė Europoje.

Pratę sauvaliauti svetur, jie plėšė ir skriaudė ramius gyventojus Vengrijoje, kur juos imperatorius buvo įsileidęs. Norėdamas jais nusikratyti, Vokietijos valdovas pasinaudojo Mozūrų kunigaikščio Konrado prašymu duoti jam pagalbos prieš jį puolančius prūsus lietuvius ir pasisaukę juos kovoti su ta paskutine Europoje pagoniška gimine. Konradas juos džiaugsmingai priėmė, davė jiems kiek žemės ir vokiečiai riteriai vienuoliai 1230 metais kukliai Pavislyj pasistatė pirmąją pilaitę poetišku vardu "Vogelsang" (Paukščio Giesmė). Nenujautė mozūras, kad jis įsileido gyvatę į užantį, bet neužilgo jis tatau skaudžiai patyrė, kada ateiviai ėmė mušti ne tik jo priešus prūsus, bet ir jį patį!

Kryžuočiai, nuo Vokietijos atskirti dar plačiomis Pamarėnų žemėmis, pasidarė vokiečių kolonizavimo pionieriais rytuose. Ilgainiui Vokietijos imperatorius net oficialiu raštu (1337 m.) jiems padovanojo visas žemes į rytus—užkariaukite jas, tvarkykite jose, bet man tarnaukite! Taip pat ir Romos popiežiai laimino vokiečių

Dr. Vanda Srugienė Bostone 1958 m. rugsėjo 21 d. prie Keleivio įstaigos su keleiviečiais Jonu Januškiu kairėj ir Jacku Sonda dešinėj.

riterius vienuolius į kovą prieš pagonis. Kryžuočiai, skelbę krikščionybę, buvo laikomi Dievo vaikais, jų karas prieš netikėjus buvo laikomas šventu, teisingu karu, nepaisant kokiomis priemonėmis vedamas... Pagonys, kuriuos dar prieš kryžuočių atsiradimą tų pačių vokiečių vyskupas Adomas iš Bremeno vadino žmoniškiausiais žmonėmis, "homines humanissimi," kurie savo dorumu nė kiek nebuvo žemesni už krikščionis, tie pagonys buvo paskelbti "velnio vaikai" ir pasmerkti mirti. Taip pradedo žutbūtinė kova—žiaurių užpuolikų, nesiskaitančių su priemonėmis, su senais, jau porą tūkstančių metų ramiai vietoje gyvenusiais šio krašto šeimininkais.

Kai 1236 metais lietuviai su jau kilančiu Mindaugu sumušė ties Saule—Šiauliais Latvijos kardininkus, šių likučiai susijungė su prie Vislos įsitvirtinusiais kryžuočiais ir Lietuva atsidūrė kaip geležinėse replėse iš vakarų ir iš šiaurės žiaurais prieš apsupta. Vokiečiai žingsnis po žingsnio ėjo pirmyn, varė iš sodybų prūsus, savinasi jų žemes, o juos pačius vertė savo baudžiauninkais. Jau 1249 metais pusė Prūsų žemės atsidūrė vokiečių rankose. 1283 metais jie jau pasiekė Nemuną ir toliau ėmė veržėsi į tikrąją Lietuvą. Neatsilaikė prūsai sukilėliai, neatsilaikė dydvirškis sukilėlis Montė, nes krikščionims į pagalbą plaukė vis naujos Vakarų avantiūristų jėgos—vokiečiai, flamandai, prancūzai, anglai ir kt.—kryžiaus vardu... Ilgai čia tektų pasakoti apie virš 200 metų trukusias kovas, apie Mindaugo, Traidenio, Vytenio, Gedimino, Algirdo ir Kęstučio žygius, apie tą vargą, kurį kentėjo žmonės, kada bent tris sykius per metus vokiečiams į krašto gilumą įsiveržiant, liejosi nekaltų žmonių kraujas nesuskaitomose kautynėse—ties Durbe, ties Pilėnais, Rudava, Strėva, ties Kaunu ir Merkinė, ties Veliuona ir Medvėgaliu ir kitomis istorinėmis vietomis... Per šimtmečius lietuvių sukratus turbas buvo vokiečių plėšiamas, tūkstančiai belaisvių išvaromi žemės dirbti, vokiečių dvaruose Prūsų žemėje.

Tikrai, sunki buvo lietuvių būklė per tą ilgą laiką. Kaip tik tada totoriai buvo užėmę visą Ukrainą, išblaškę rusų valstybę—siaubo pagauti gyventojai glaudėsi prie Lietuvos, jos paramos ir globos ieškodami. Lietuviams įsitvirtinti Rytuose trukdė mirtina kova su vokiečiais. Kai beauganti Maskva ėmė rodyti Lietuvai ragus, Algirdas rašė skundą Konstantinopolio patriarchui 1371 metais, kad toji Maskva trukdo jam gintis nuo puolančių vokiečių! Taigi, jei ne kryžuočiai, gal niekad Maskva nebūtų įsigalėjusi ir šiandien gal negrasintų visam kultūringam pasauliui!

Vytautas Didysis stoja į kovą prieš įsiveržėlių vokiečių

Atėjo Vytauto Didžiojo laikai. Lietuvių vokiečių santykiai pasiekė aukščiausio dramatinio įtempimo. Kęstučiui žuvus, vokiečiai ruošėsi galutinam laimėjimui. Ir tik reikėjo Vytauto genijaus, kad Lietuva būtų apginta nuo to baisaus priešo. Tačiau ilgai dar teko Lietuvai sukiotis Vytauto diplomatijos vingiuose, ilgai kentėti. Vytautas pradėjo lemiamą kovą—kaip kalins, be žemės ir galios. Žmonos kunigaikštienės Onos pagalba išvaduota iš kalėjimo, jis nužemintai nuleista galva prašo pagalbos pas ką? Pas tą patį baisųjį priešą... Išguitas iš tėvonijos, Algirdaičių ištumtas iš Lietuvos, Vytautas pradeda didįjį savo diplomatinį lošimą iš priešo stovyklos. Gudrūs kryžuočiai pajuto, kad arą turi savo rankose, nutarė jo būkle pasinaudoti, padaryti jį savo siekimų įrankiu. Bet kaip skaudžiai jie apsiriko! Tasai bežemis kunigaikštis pradėjo didelę kovą, į kurią žvelgdami iš amžių tolimos, matome vieną tikslą—padaryti Lietuvą galingą ir nepriklausomą, nusikratyti laikiną talkininką lenkų ir galutinai apsiginti nuo vokiečių. Žingsnis po žingsnio jis savo keliu eina į priekį.

Vytauto pasidavimo kryžuočiams pasekmė—Jogailos nusileidimas: pavojaus iš kryžuočių akivaizdoje jis skuba susitaikyti su Vytautu. O kaip tik tuo momentu Lietuva gavo netikėtą pasiūlymą iš Lenkijos—susijungti į vieną galybę, atsispirti bendriems priešams, priimti krikštą, išieiti Jogailą karaliauti Lenkijoje. Ano meto politinių sąlygų akimis žiūrint, tas pasiūlymas turėjo būti Lietuvai tik naudingas: Lietuva, priėmusi jau tada neįvengiamą krikščionybę iš lenkų, ne iš vokiečių, liktų nuo pastarųjų nepriklausoma, išmuštų vokiečiams ginklą iš rankų, nes jie skelbė, jog puola Lietuvą tik norėdami priversti ją pasikrikštyti. Lenkija buvo bent penkis kartus mažesnė už Lietuvą, iš jos pavojaus nesitikėta. Tik vėliau, dėl vėliau susidariusių aplinkybių, būklė pasikeitė, Lenkija tapo Lietuvai nemažiau pavojinga už vokiečius... Bet, tenka kartoti, tuomet, be didelių abejonių, mūsų kunigaikščiai pasirašė lemtingąją Krėvos uniją 1385 metais... Jogaila išvyko į Krokuvą, priėmė krikštą, vedė Jadvygą, tapo Lerkijos karaliumi ir drauge su Vytautu pakrikštijo Lietuvą. Tai buvo didelis smūgis kryžuočiams! Bet jie dar neabejojo savo laimėjimu. Vytauto ir Jogailos kova dar kartą grąžino pas juos Vytautą pražancio pagalbos rolę, žadėjusi atiduoti jiems Žemaičius, bet ir šį kartą jie priversti išieiti jį iš savo nagų—sustiprėjusi... Dar 1398 metais spalio 12 d. Vytautas pasirašo su ordino magistru Konradu Jungingenu garsiąją "amžiną" taiką Nemuno Saloje (buvusioje prieš dabartinę Kulautuvą), užleidžia jiems žemaičius iki Dubysos ir šiaurinę Sūduvos dalį... Kad tai buvo mūsų valdovo tik politinis, laikinis manevras, aiškiai matome iš to, kad jį suprato visa ano meto Lietuva ir įtakingiausi jos žmonės čia pat, laike suvažiavimo su priešu, apšaukia Vytautą Lietuvos karaliumi ir mūrų stovi apie jį.

Sąlyno sutartis buvo Vytautui reikalingas apsidraudimas nuo Vakarų, kada jis turėjo visą savo dėmesį sukaupti į santykius Rytuose. Vytautas visą laiką, kaip ir Jogaila, stengėsi įvykdyti Algirdo politinį testamentą—prijungti visas rusų žemes prie Lietuvos. Ne be reikalo jis net savo vienintelę dukterį Sofiją išleido už Maskvos kunigaikščio Vosyliaus... Bet žentas laikėsi gan nepriklausomai, Vytautas matė, kad savo tikslo geruoju nepasieks. Jam palenkėti jis pasinaudojo totoriais. Kaip tik tada Krymo chanas Tohtamaisas susivaidijo su Aukso Ordos chanu Timur-Kutlugu ir pasiūlė Vytautui: "Tu padėk man sumušti Aukso Ordą, o tada aš tau padėsiu atsistieiti Maskvos soste."

Vytautas organizuoja didelį kryžiaus karą prieš pagonis—Aukso Ordos totorius. Po jo vėliava renkasi visa Lietuva, riteriai lenkai, net ir vokiečiai siūnia savo kryžuočių dalinius. 1399 metais įvyksta tragiškos kautynės Ukrainos stepėse, ties Vorsklos upe, netoli Poltavos. Vytauto jėgos sutriuškintos, tikslas paklupdyti Maskvą nepasiekta. Vytautas vėl turi brangiai mokėti už nepasiekimą, vėl turi kartoti unijos ryšius su lenkais, atidėti kovą su kryžuočiais. Bet jis vėl greit atsigriebia.

Dabar jie aiškiai matome, kad išgarsintasis totorių laimėjimas prie Vorsklos buvo Pyro laimėjimas. Jie tiek jėgų čia išieškojo, kad po to niekad nebeatsigavo. Po to jie daugiau nesiveržė į Europą, kuri tuo būdu, Vytauto žygio dėka, liko apsaugota nuo sunaikinimo, ir jos kultūra, Lietuvos gyvo kūno ginama, galėjo ramiai augti ir klestėti... Tą didelį Vytauto nuopelną mažą kas mato ir šventina, jį atkreipė dėmesį (likimo ironija) kaip tik vokiečių istorikas Pfitzeris, kurį kaip nači čekai pakorė Brahoje po Antrojo Pasaulinio karo...

Taip besipainiojančioje įvykių vartinėje daug naujų veiksmų atsirado, daug raujų pavojų ėmė gresti Vytautui. Maskva vis labiau kėlė galvą, lenkai prieš jį pinkles ygnė, nerimavo Algirdaičiai savo teises begindami prieš Kęstutaij. Bet Vytautas greit pažabojė likimą ir, išėjęs tipresnis krašto viduje, savųjų besąlyginiai remiamas, išas jėgas sukaupia prieš kryžuočius.

(Bus daugiau)

GERI TĖVELIO PATARIMAI

J. KRASINSKAS, Worcester, Mass.

1918 metų pradžioje mūsų geras vaikas, jei šių jo pusbrolių Jurgis Krasin—mano patarimų klausys, skas atsiuntė man laivakor—Nuvykęs į Ameriką nesuše, kad atvažiuočiau pas jį dėk su blogais draugais. Thompsonville, Conn. Kai Venk kiek galėsi tokių iš Butrimonių pašto pasi—draugystės. Nekortuok iš nešiatų tą laišką su laivakor—pinigų—iš kortavimo nebūtė, abu tėveliai nusiminė ir si turtingas. Stenkis prišaras šluostėsi. Tėvas atsi—duso ir sako:

—Nežinau, ką tu ten nu—Grįžęs iš darbo, geriau laik—vykęs darysi. Esi jaunas, ir raštį ar knygą paskaityk, netoks stiprus.

Aš nurodinėjau jiems, Kovo 10 d. vežė mare į Alytų pas Mendelį, kad jis vyko į Ameriką ir jau pini—mane į Prūsus nuvežtų. Sė—gų į namus siūnia ir lai—kus rašo, nors patys nemo—dėdės Jurgio Krasinsko. Jie ka, o aš pats galiu parašyti. mane guodė, bet ir pamo—Kai jau buvo nuspręsta, kymus davė. Čia vėl karto—kad aš važiuoju, mano tėve—jo, kad esu jaunas, kad pri—siminčiau retkarčiais, ką jie

—Tu būsi geras vyras ir dabar sako: Iš pinigų ne—

JUOZAS KRASINSKAS

Vienas uoliausių "Keleivio" korespondentų, gyvena Worcester, Mass.

kortuok, su blogais draugais nesusidėk, būsi laimingas, geri žmonės tau padės. Tai buvo geriausi patarimai. Jie tinka visiems—jauniems ir seniems. Aš stengiausi juos vykdyti. Iš pinigų kortuoti niekada nebūdžiau.

Atvykęs į Ameriką įsijungiau į lietuvių organizacijų veiklą.

Senų protokolų knygas bevertydamas, randu, kad daug kur esu pirštą prikišęs. Daug kas jau ir pamiršta.

Tėvelio žodžiai—skaityk laikraščius ir knygas, tapsi geru vyru, išmoksi auklėti šeimą, kiti tave gerbs ir greit nepasens, — taip įsitygo į galvą, kad ir šian—dien atsimenu.

Ir vykdžiau patarimą—visuomet mėgdavau skaityti. Pirmieji laikraščiai, kuriuos pradėjau skaityti, buvo Vienių Lietuvninkų, Lietuva, Keleivis, Sandara ir kiti.

Nors jau akys susilpnėjo, tačiau neiškenčiu žinių iš Worcesterio Keleiviui ir kt. parašyti. O juk yra daug jaunų vyrų su gabiomis plunksnomis, bet jie nieko nerašo. Gal būti jų tėvai jiems neįkalbėjo: Sūnau, nesėdėk smuklėje, nekortuok iš pinigų. Gal jiems nepatėrė: Skaityk, rašyk.

Linkiu, kad Keleivis augtų, bujotų, lapotų ir visuomet nepaliautų tiems "kaziurninkams," kurie sėdi per naktis kelius pelenais apskrėtę, kartoti: sustokite, geriau skaitykite, rašykite!

PIRMASIS KELEIVIO SKAITYTOJAS

Nelengva išsikinti, kas iš tikrųjų buvo pirmasis Keleivio skaitytojas. Žinoma, neturint galvoje jo redakcijos narių.

Minint Keleivio 50 metų sukaktį, tokiu pasiskelbė dr. Jonas Pašakarnis, miręs 1958 m. birželio 29 d. ilgametis So. Bostono optometristas.

Kai Keleivis pasirodė South Boston, J. Pašakarnis gyveno Lawrence ir plačiai dalyvavo vietos lietuvių veikloje. Ten steigiamas Pašakarnis Draugijos reikalais pasitarti su M. Paltanavičiu ir A. Zvingilu jis pataikęs atvažiuoti kaip tik tą dieną, kada išėjo Keleivio pirmasis numeris. Jis kalbėjėsis su redaktoriu M. Paltanavičiu, kada A. Zvingilas atnešė jam ką tik išspausdintą Keleivio pirmąjį numerį. J. Pašakarnis jį pasiėmė, žinoma, tuoj perskaitė ir tą kopiją visą laiką saugojo, bet be-sikraustant iš vietos į vietą, ji žuvusi.

Niekas kitas į pirmąjį Keleivio skaitytoją savo teisių nepareiškė, tuo būdu velionį dr. Joną Pašakarnį reikia laikyti pirmuoju skaitytoju. J.V.-gas

Pakalbinkim draugus ir kaimynus užsisakyti "Keleivį." Kaina metams tik \$4.00

ATSIMINUS PRAEITĮ

M. MICHELSONIENĖ, E. Milton, Mass.

"Motery Savaitė"

Gal neveniam bus įdomu, kaip seniau veikė Amerikos lietuvių progresistės. 1917 metais jų veikla buvo pasiekusi aukščiausio klestėjimo. Jos tada turėjo savo "Lietuvių Moterų Progresyvių Susivienijimą" ir leido savo organą "Moterų Balsą".

1917 m. spalio mėn. jos suruošė didžiulį vaju, pavadintą "Moterų Savaitė", kurio tikslas buvo gauti LMPS daugiau narių, o "Moterų Balsui"—daugiau skaitytojų. Ir vaju puikiai pasisekė. "Moterų Savaitė" buvo rengiamos visuose miestuose, kur tik buvo LMPS kuopos. Nors visų kuopų veikla dabar neišpasakosi, bet pavyzdžiui gali būti So. Bostono 19-oji kuopa, kurios pirmininke man tada teko būti.

EUFROZINA MIKUZIŲTĖ

Žymi visuomenininkė, Eufrozina Mikuziūtė, SLA išdė globoja, uoli daugelio Chicago draugijų veikėja, gera "Keleivio" bičiulė.

Kai metų pradžioje ši kuopa surengė banketą, tai publikos tiek susirinko, kad netilpo salėn. Pavalgius kalbėjo rajono organizatorė ir 13-os kuopos pir-

A. SKUDŽINSKIENĖ

Pradėjo bendradarbiauti prieš kelerius metus, gyvena Miami Beach, Fla.

mininkė M. Michelsonienė. Buvo dainų ir deklamacijų. Prie kuopos prisirašė 10 naujų narių. Banketas visais atžvilgiais buvo sėkmingas.

Vasaros metu veikla tiek

AGOTA LUCHIŲNĖ

Ilgametė "Keleivio" bendradarbė, gyvena W. Hartforde, Conn.

tiek susilpnėjo, bet už tai spalio 6 d. prasidėjo "Moterų Savaitė" su vaidinimu "Žingsnis prie šviesos." Aktoriai savo rolę atliko gerai, ir publika, kurios buvo pilna svetainė, karštai jiems plojo.

Spalio 7 d. buvo surengtos prakalbos. Kalbėjo "Moterų Balsą" redaktorė K. Petrikienė. Publikos buvo daug. Nemažai parduota "M. B." ir gauta 13 naujų narių.

Spalio 1 d. buvo vyrų su moterimis diskusijos tema: Kas kaltas dėl dabartinės santvarkos: vyrai ar moterys? Iš abiejų pusių smarkiai ir gyvai diskutuota. Kas laimėjo, sunku buvo nuspręsti. Po diskusijų S. Michelsonas buvo pakviestas tarti žodį. Jis nurodė, kad patys darbininkai kalti, jei jie rinkimu metu nebalsoja už darbininkų partijos kandidatus, o renka savo reikalingus neprielankius valdininkus.

Spalio 9 d. kuopa turėjo paskaitą apie gimdymų kontrolę. Skaitė slaugė Vladė Ulčinskaitė, kuri nurodė, kad gimdymų kontrolei daugiausia priešinas kuniagai, bet jei prabašiams reikėtų pagimdyti nors po vieną kūdikį, tai jie kitaip kalbėtų. Po jos trumpą agitacinę kalbą pasakė M. Michelsonienė.

Spalio 10 d. buvo protestas mitingas dėl nuteisimo kalėti San Francisco darbininkų vadų Tamo Mooney ir Warren Billingso. Į šias prakalbas atsilankė ir neprašyti svečiai—studentai, kurie tais laikais šnipinėdavo ir skusdavo valdžiai savo tautiečius, kurie nebuvo duodavo kunigams rankų. Kalbėtojui viešai pastebėjus, kad salėje yra keli šnipukai—studentai ir jie kažką rašo, tuoj pašoko Jonas Ramanauskis (dabartinis J. Romaras) ir reikalavo balso pasiaiškinti. Kalbėtojas jam patarė palaukti galo kalbos, kada bus klausimai ir atsakymai. Po prakalbų Ramanauskas tuoj užsuko ant estrados ir pradėjo išpažinti. Girdi, valdžios yra išleisti įstatymai ir mes turim prie jų taikytis. Taigi jis ir žiūrįs, kad čia susirinkusieji pildytų įstatymus. Taip vaikėzas ir išsiplepėjo, kokią darbą jis atlieka ir ko jis čia atėjo.

Po tos jo išpažinties Michelsonas davė jam tokį pamokslą, kad jis jo ir šandien nepamiršta ir nuolat to per radiją prie Maikio su Tėvu" kabinėjasi. Michelsonui publika gausiai plojo, o nekviestus jaunikius išbaubė iš salės.

Spalio 10 d. moterys suruošė rankų darbo parodą. Svetainė buvo meniškai išpuošta. Ant sienų buvo iškabinėta daug gražių mezginių ir siuvinių, surinktų iš kelių valstybių. Buvo keli ir piešiniai. Vienas piešinys ir vyro, J. R. Smelstoriaus, kuris buvo specialiai nupieštas šiai parodai. Jis vaizdavo pavergtą moterį su grandinėm ant rankų. Visiems apžiūrėjus parodos kūrinius, J. B. Smelstorių pasiskino apie meną ir jo reikšmę. Ona Raulinaitytė paskambino pianu, Norkutė pagriežė smuiku, o M. Michelsonas pasakė monologą. Parodonėjus, jauteisi lyg kokiame m u z i e j u j e.

MARGARETA MICHELSONIENĖ

Motery skyriaus steigėja ir jo redaktorė iki 1951 m., ir dabar dažnai jam rašo, gyvena Miltone, Mass.

Gausybė visokių piešinių, mezginių, siuvinių, rankom padirbtų gelių ir kitokių dalykų. Moterys čia įdėjo daug rūpestio ir pastangų.

Visi gyvė bostonietės už jų darbštumą, o jos džiaugėsi, kad į visus jų parengimus publika taip gausiai rinkosi ir jų darbą vertino.

Padrąsintos tokių "Moterų Savaitės" pasisekimu, progresistės 1918 metais sausio 19 d. surengė "maskaradą". Ši pramoga pralenkė visus kitus pasisekimus. Viskas pavyko kuopikiams! Publikos prisirinko sausakimšai. Kostiumų, kaip moteriškų, taip ir vyriškų, buvo didelis įvairumas. Šis balius gryo pelno davė \$90.30, kas tais laikais buvo didelis pinigais. Reikia atsiminti, kad tuomet svainininkai gėrimų narengimuose neparduodavo; šiais laikais jie duoda daugiau sia pelno. Ir bilietų kaina būdavo 50 centų, o su užkandžiais tikrai doleris.

Tiek moterų energijos buvo įdėta ir kilnaus darbo atlikta tikrai gaila, kad vėliau užėjęs komunizmo sumas viską nušlavė.

MOTINŲ VARGAI

Seniau motinų padėtis tikrai buvo sunki, kartais net ir apvertinta. Jos turėjo visos šeimos drabužius ne tik patį pasiūti, bet ir medžiagą išausti. Turėjo iš lauko vandens atsiimti, drabužius rankom išskalbi ir išdžiovinti. Ir valgyti turėjo visiems namie paruošti ir malkomis išvirti. Gatavo maisto krautuvisė nebuvo, kaip dabar. Bet šandien, su visokiais moderniais įtaisymais, su skalbiamomis mašinomis, gaminėmis ar elektrinėmis krosnimis, šaldytuvais, virtuvės turimu šaltu ir karštu vandeniu, su voniomis ir kitais patogumais, moterų gyvenimas tikrai pagerėjo. Šandien jau reikalinga skalbia kūdikio sutarštus vystyklius, nes yra biznio firmos, kurios, jei tik pasauksti, kas antra—trečia diena atveža baltus, švarius išplautus ir išdžiovintus, o nešvarius ir sumestus į plastikinį maišą, pasiima ir išsiveža. Už tą patarnavimą tai firmai užmoki. Bet tai yra didelis motinoms palengvinimas. Seniau reikėjo motinai viską pačiai išskalbi ir išdžiovinti, kas lietingom dienom buvo dar didesnis vargas. Šandien daugelis motinų turi džiovinimui elektrinių prietaisų.

Palengvėjo motinoms ir maisto pagaminimas. Šandien krautuvisė gaunama viskas gatavai paruošta, kaip suaugusiems, taip ir kūdikiams maistas, tik tai reikia parsinešti iš krautuvisės ir susildyti. Daugeliui jaunų motinų ir nešti iš krautuvisės

VALERIJA FUNKIENĖ

Tik prieš kelerius metus pradėjo "Keleivį bendradarbiauti, gyvena Vokietijoje.

neriekia, nes beveik kiekviena šeima turi automobilį ir visas reikmenas parsiveža.

Taigi, kai palygini praities motinų vargus su dabartiniais parankumais, tai atrodo, kad šandien auginti šeimą yra tikras džiaugsmas ir laimė. O vis dėlto taip nėra. Šandien motinos savo likimu taip pat nepatenkintos, kaip ir praity. Daugiausia nepatenkintos, kurios apkrautos didelėmis šeimomis. Du trys kūdikiai gali būt motinai tikrai džiaugsmas, bet jeigu jų

A. G. JATUZIENĖ

Ilgametė "Keleivio" bendradarbė, gyvena Parry Palmire, N.J. su savo žentu.

MOTERYS BALFO VEIKLOJE

NORA GUGIENĖ, Chicago, Ill.

Artimo meilės ir gailėtingumo jausmas pašaukė mus visus BALT'o kilniems darbams nuo pirmos jo įsikūrimo dienos.

Nuo įsikūrimo dienos, prieš 15 metų, moterys dalyvauja direktoriato. Steigiamajam susirinkime buvo išrinktos dotoietietės Elzbieta Elzbieta Samienė, pittsburghietė Vera Količienė (ji buvo ir vicepirmininkė) ir Nora Gugienė kuri iki šiai dienai eina centro sekretore pareigas. Per eilę metų Alena Devenienė buvo ir tebėra viena iš vicepirmininkų. Kan. Dr. J. B. Končiui išvykus Europon, Alena Devenienė ėjo pirmininkės pareigas.

Vėliau direktoriato buvo žymios veikėjos: deroitietės—B. Kėblaitienė, Maria Kasevičienė, New yorietės—Franė Lapienė, Bronė Spūdienė, Valerija Tysliavienė ir Petronėlė Jurgeliūtė—Beverage, buvusi kuri laiką BALT'o išdininke.

Per eilę metų direktoriato buvo Margareta Michelsonienė, viena iš mūsų įžymiausių veikėjų. Ji taigi buvo viena iš BALT'o revizijos komisijos narių, šias pareigas labai sėkmingai eidama iki tol, kol baigė jos terminas.

1954 metų seime buvo išrinkta Salomėja Černienė-Mulks, kuri prieš tai kelerius metus labai pavyzdinčiai ėjo Našličių Komisijos vedėjos pareigas. Tame pačiame seime buvo išrinkta visų mylima chigagietė veikėja Marija Rudienė. Petronėlė Grybiene (dabar mirus), daug nusipelnusi BALT'o veikėj, irgi kelerius metus buvo direktore.

1958 metų Newark (N. J.) įvykusiame seime į padintą direktoriatą buvo išrinktos šios moterys—Alena Devenienė, Elzbieta Paurazienė, Marija Rudienė, Bronė Spūdienė ir Nora Gugienė.

Zinoma, šių moterų veikla Balfė nebūtų buvusi sėkminga be visuomenės pritarimo ir ypač be moterų pagalbos.

Nuoširdžiai įvertinu bendrą visų lietuvių—vyrų ir moterų pasišventimą BALT'ui. Tačiau šia proga noriu pasidalinėti mintimis apie moterų pastangas.

Gera! atsimenu BALT'o pirmuosius darbus Chicagoje. Atsimenu, kaip moterys nuoširdžiai ir rūpestingai

dirbo drabužių rinkliavose. Net ir dabar matau, kaip jos BALT'o sandėlyje (tada buvo Chicago Lietuvių Audito. Ijoj, kur buvo Sophie Barcus vedamas moterų skyrius) rūšiuodavo savo surinktus ir kitų atneštus drabužius, nešdavo juos ramio plauti, susiuvinėti ir, gražiai sutvarkiusios, atnešdavo sandėlin supakuoti ir išsiųsti. Turėdamos jautrias širdis, ypač atjausdamos vaikūčius ir našlaičius, jos rengdavo pramogas, kad tuo būdu surinktomis lėšomis galėtų nupirkti vaikūčiams reikalingų drabužių, batukų, kurių rinkliavos metu labai mažai arba visai negaudavo. Jos eidavo namas iš namo, rinkdamos aukas tai ligoniams vaistų, tai vaikūčiams batukų pirkti.

O ką kalbėti apie jų pasišventimą viešose rinkliavose gatvėse. Jos buvo pirmos anksti rytą išeiti su dėžute ir paskutinės jas gražinti vakare. Ir taip ištovėjusios gatvėje per ištisą dieną, jos nesiskųsdavo nuovargiu. Tik atnešus dėžutes, jų akys nušvydavo ypatingai maloni šviesa, žinant, kad praleido dieną, atlikdamos mielaširdingą darbą.

Čia suminėjau tikrai kelis brožuos iš mūsų moterų darbuotės BALT'o veikloje. Tų darbų buvo daugybė ir visokeriopų. Jie reikalavo artimo meilės ir pasišventimo tam maloningam darbui atlikti. Tokius darbus atliko šimtai mūsų senųjų ateivių ir Amerikoje gimusių lietuvių ne tik Amerikoje, bet ir Kanadoje. Prie jų veiklos vėliau prisidėjo naujai atvykusios sesutės.

Nors jau praėjo 15 metų, kaip BALT'as dirba, kad visokeriopais būdais galėtų palengvinti didelį vargą nekaltai kenčiantiems broliams ir sesutėms, bet darbas dar toli gražu nebaigtas. Ir jei aš pažįstu mūsų lietuvaiteis, aš žinau, kad jos, suprantama, kartu ir visi lietuviai, su dar didesniu pasiryžimu, su dar didesne energija dirbs, aukos, padės tiems po pasaulį išblaškytiems tautiečiams, kol tokia pagalba jiems bus reikalinga.

Negaliu baigti šio rašinio nepastebėjus, kokios didelės paramos BALT'o veikla visuomet susilaukė iš "Keleivio" ir jame vedamo "Moterų Skyriaus", kurio įsteigėja ir per ilgus metus vedėja buvo mūsų gerbiama ir mylima Margareta Michelsonienė. "Keleivio" skaitytojų šeima yra nemaža, to dėl jame spausdinami raštai pasiekia plačiąją visuomenę, kas reiškia, jog jie turi didelę reikšmę ir svarbą.

Ilgiausių metų "Keleivui" ir jo "Moterų Skyriui."

SVEIKINIMAS

Esu Keleivio skaitytoja nuo pradžios 1910 metų iki šandien. Taigi esu Keleivio išauklėta žmogė. To dėl noriu nors iš dalies apibūdinti, kaip man atrodo Keleivis.

Man atrodo, kad mielas Keleivis yra socialdemokratinės ir laisvos minties laikraštis. Jis yra darbo klasės atstovas ir pažangiausias ir geriausias savaitraštis iš visų savaitraščių, koks tik kada ėjo ir eina.

Keleivis puoselėja brolybę, ly-

gybę ir kovoja už darbo žmonių gerovę. Jis budi laisvės sargyboje, ir laiku mus informuoja, kur gresia laisvei pavojus.

Keleivis man suteikė klasinį, politinį ir demokratinį supratimą, ir bendrai jis man davė visapusišką išsilavinimą.

Keleivis išgydė mane nuo reiginių prietarų ir atpalaidavo nuo pragaro ir velnių baimės. Kuomet teologai per šimtmečius nesugalvojo ir nesugalvoja kitokių dorovės taisyklių, kaip tik gaudinimus Dievo rūštybe, pragaru ir veimais, tai mūsų mylmas Keleivis suteikia pilną dorovės supratimą be jokių gaudinimų bausių.

Man labai patinka Keleivyje pasikaibėjimai Maikio tu Tėvu, nes jie nėra vien juokų kampeilis, bet yra šviesi mokykla, teikianti žinių iš visų sričių.

Sulaukus Keleivui garbingo 55 metų jubiliejaus, sveikinu visą Keleivio štabą ir visus bendradarbius. Ypač širdingai sveikinu senuosius Keleivio vedėjus Ponį ir Poną Michelsonus, ku-

NORA GUGIENĖ

Žymi visuomenininkė, Balfos centro sekretorė, SLA centro išdininke, "Keleivio" bendradarbė, gyvena Chicagoje, Ill.

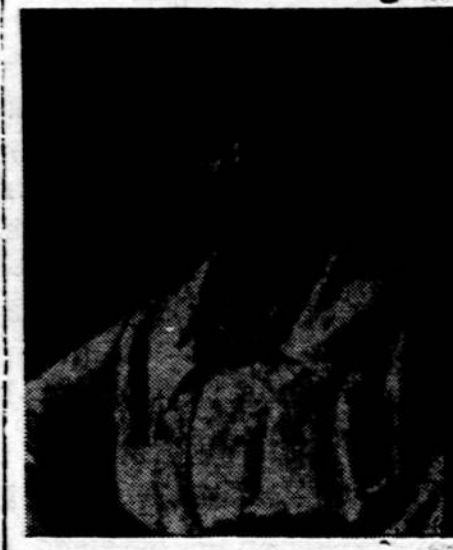
rie Keleivį ilgai įdomiai vairavo ir padarė Jį geriausiu savaitraščiu.

Linkiu Keleivui keliauti toliau, kol lietuviai šioj žemėj gyvens.

Elena Ambrose

Chicago, Ill.

ELENA AMBROZIENĖ

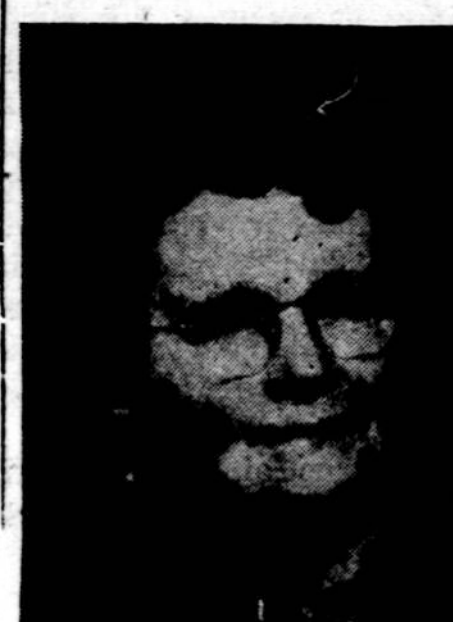

Seniau daug rašė "Keleivui". Egltės slapyvardžiu pasirašydama. gyvena Chicagoje, Ill.

Šandien arti 23 milijonai moterų eina dirbti, kurių dvi iš trijų yra ištekejusios.

Paukštį iš plunksnų pažinsi.

BARBORA KRUSINIENĖ

Ilgametė "Keleivio" rėmėja, bendradarbė, gyvena Chicagoje.

SVEIKINIMAI

"Keleivio" Redaktorius

Kuo žiauresnis yra demokratinio socializmo šalinimas mūsų kraštuose, tuo svarbiau yra išsiviję išaugoti jo idealai. Šiuo atvilgiu Jūsų laikraštis, atsi-per kelis dešimtmečius be galo daug pasitarnavęs mūsų bend- rai tautos kancios, viltys ir as- piracijos sustiprina mūsų pasi- ryžimą išlaikyti bei išplėsti mū- sų vienybę: Vid. ir Rytų Euro- pos Socialistų Unijai džiugiai, galėjusi per pastaruosius sun- kius metus egzistuoti artimiausiu bendradarbiauti su Lietuvos so- cialdemokratais, dalintis su jais mūsų sumanymais, rūpesčiais ir viltimis.

1960 metų Gegužės pirmoji, tarptautinio solidarumo šventės diena, ragina mus visus kelti vi- sų Rytų Europos tautų tampo- rausios vienybės, laisvės ir sa- vanoriškos sąjungos didžiąją mintį.

Villem Bernard,
Vid. ir Rytų Europos Socia- listų Unijos Sekretorius

Keleivio Redaktorius,

Lietuvių Profesinių Sąjungų grupė egzistuoja ir "Darbininkų Balso" redakcija siūnia Tams- tons nuosirdžiausius sveikini- mus ir geriausius linkėjimus "Keleivio", sulaukusio 55 metų amžiaus, proga.

Londonas, 1960 m. balandžio 10 d.

Mieli draugai,

Džiugu pasveikinti 55 metus keliaujantį "Keleivį", kuris sa- vo gausiems skaitytojams į ju- namus neša šviesą, ragina juos bendromis jėgomis kovoti dėl geresnės visų ateities.

LDD, veikdama nuo 1932 m., yra gavusi iš "Keleivio" didelės paramos. Juk beveik visi jos nariai yra "Keleivio" skaityto- jai, kurie kas savaitę semia iš jo naudingą žinių.

"Keleivio" vystyklai dengė ir Draugijos brangų kūdikį — "Darbo" žurnalą — jis šviesą išvado "Keleivio" pastogėje ir ilgai čia buvo rūpestingai globo- jamas.

Lietuvių Darbininkų Draugija šia proga linki "Keleiviui" ne- pailsti ir dar daug metų keliauti ir skelbti šviesias demo- kratinio socializmo mintis.

LDD Centro Komitetas

Gerbiameji Keleivio Leidėjai, Redaktoriai, Bendradarbiai ir Rėmėjai:

Nuosirdžiai ir pilnu palanku- mu sveikiname Jūsų garbingą nusipelnusį laikraštį — Keleivį, kurs sulaukė gražaus 55 metų jubilėjaus.

Per tuos ilgus dešimtmečius Jūs atlikot šios šalies lietuviams didžiausią patarnavimą, juos auklėdami visuomeninių reikalų tinkamo pažinimo dvasioje, juos tiksliai informuodami apie vi- suotinius ir grynai lietuviškus reikalus.

Jūsų darbas taip pat buvo di- džiul naudingas ir Susivienijimui jo fraternalėje veikloje, nes Jūs visada parodėt mūsų pastangų gerą supratimą ir pastoviai rė- mėt mus, pagelbėdami supažin- dinti mūsų visuomenę su aktua- liais Susivienijimo sumanymais ir siekimais.

Todėl, Gerbiameji, šią gražią dieną, kai Jūs švenčiat savo ju- biliejų, leiskit pirmiausia Jums išreikšti mūsų padėką už jau patirtą bendradarbiavimą, o

taip pat palinkėti Jums visiems ilgiausių metų ir tokių pat iš- tvermės, kokia pasižymėjo Jūsų laikraštis iki šio laiko atsakin- gamo lietuviškame darbe. Ypa- tingai mums malonu Jus svei- kinti šio jubilėjaus proga, atsi- per kelis dešimtmečius be galo daug pasitarnavęs mūsų bend- rai tautos kancios, viltys ir as- piracijos sustiprina mūsų pasi- ryžimą išlaikyti bei išplėsti mū- sų vienybę: Vid. ir Rytų Euro- pos Socialistų Unijai džiugiai, galėjusi per pastaruosius sun- kius metus egzistuoti artimiausiu bendradarbiauti su Lietuvos so- cialdemokratais, dalintis su jais mūsų sumanymais, rūpesčiais ir viltimis.

Su gilia pagarba

Povilas P. Dargis,
SLA Prezidentas

Dr. M. J. Vinikas,
SLA Sekretorius

Mielam "Keleiviui,"

per 55 metus iš savaitės į sa- vaitę be pertraukos lankiusiam lietuvių ateivių pastogės, linki- me ryžtingai keliauti antrą kartą ir tose kelionėse nepa- vargti!

Amerikos Lietuvių Soc. Demo- kratų Sąjungos
Literatūros Fondas

Gerbiameji Keleivio darbuoto- jai,

55 metų jubilėjaus proga Lietuvių Darbininkų Draugijos 35 kuopa siūnia šimtus linkėji- mų.

Priedas \$10.00 čekis.

Valdyba

Montreal, Kanada

Draugai "Keleiviečiai!"

Man labai gaila, kad negalė- siu dalyvauti "Keleivio" 55 me- tų sukakties bankete. Kaip tik tuo laiku teks būti Washingto- ne Lietuvos vadavimo reika- lais.

ALT Vykdomasis Komitetas

išvyks iš Chicago šio mėn. 29 d. ir praleis sostinėje keturias ar penkias dienas, konferuoda- mas su mūsų "veiksniais", lan- kydamas Valstybės Departa- mentą, žymesnius Kongreso narius ir didžiųjų partijų cen- trus.

Negalėdamas būti su Jumis "Keleivio" suaktuviniame pa- rengime, noriu Jus pasveikinti bent šiuo laišku.

Per savo 55 metų amžių "Ke- leivis" atliko labai didelį darbą, šviesdamas lietuvišką liaudį, mokydamas ją galvoti savo protu, o ne pagal kokių nors au- toritetų nurodymus, ir skatin- damas ją padėti Lietuvos žmo- nės jų sunkiose kovose už lai- svę ir geresnę ateitį.

"Keleivis" buvo ir šiandien tebėra labiausiai papuliasus lie- tuvių savaitraštis Amerikoje ir, ką aš ypač noriu pabrėžti, jisai išlaikė savo liniją, nežūrint to, kad jis visą laiką buvo puola- mas, jei ne iš vienos, tai iš ki- to.

C. K. BRAZE

Jau devinta dešimtį elnantis, bet dar nepalaukiantis rašinėti "Keleiviui" žini ir jį platinti, gyv. Miami, Fla.

MATAS KRASINSKAS

"Keleivio" geriausias korespon- dentas Pietų Amerikoje, gyvena Urugvajaus sostinėje Montevideo.

tos pusės, o dažniausia iš visų pusių. Jisai rėmėsi žmonėmis, kurių dvasios reikalams jis isti- kimai tarnavo.

To dėl sveikinu Jus, draugai, visus—redaktorių su jo padė- jėjais, leidėjus, darbininkus ir bendradarbius. Linkiu geriau- sios sėkmės ir ilgų ilgų metų!

Jūsų P. Grigaitis

Didžiai Gerbiamas
Redaktorius,

Nuosirdžiai dėkoju už malonų pakvietimą dalyvauti "Keleivio" 55 metų sukakties minėjimo iš- kilmėse Bostone. Dėl atstumo, negalėdamas asmeniškai pasvei- kinti šio taip man artimo laik- raščio leidėjus bei redaktorių tokios gražios sukakties proga, norėčiau tą padaryti nors lai- ku. Noriu taip pat užtikrinti, kad, nežūrint atstumo, visa šir- dimi esu su Jumis.

Kiek mano atmintis siekia, "Keleivis" ne tik lankė lietuvių darbininkų šeimas Amerikoje, bet jis persikeldavo per Atlantą ir atkeliaudavo į darbo žmonių namus Lietuvoje. Jis visuomet buvo mieliai sutinkamas, o Mai- kis buvo ypatingai laukiamas.

Linkėčiau, kad ko artimiausiu laiku Keleiviui būtų atviras kelias į mūsų brangią tėvynę, iš- troškusių laisvo ir tiesos žodžio.

Pacijam laikraščiai ir jo bend- radarbiai linkiu ilgiausių me- tų!

Su pagarba:

J. Vilčinskas

1960 m. balandžio 8 d.
Londonas.

Mieli draugai, "Keleivio"

leidėjai, redaktoriai ir

bendradarbiai

Vokietijoje įstrigusiu lietuvių socialdemokratų vardu sveikinu "Keleivį", jau pasiekusį 55 metų mžiaus.

Tai jau reikšmingas amžius, ir "Keleiviui" tiko ir tenka jį eiti se poilsio, dažniausia audringa- ne ore, ir vis prieš vėją.

Tegut "Keleivio" jėgos nesen- ta, o vis daugėja, kad, kaip iki šiol, garbingai atlaikytų sutinka- mas liūtis ir klūtis. Ilgiausių metų visiems "Keleivio" arti- niesiems!

Jūsų

J. Glenža

Dr. KAZYS MIKOLAJIS

Poetas, daug rašė "Keleivy" K. Vidiūno vardu, gimė Jur- barke 1884 m. kovo 2 d., mirė Lawrence, Mass., 1942 m. liepos 16 d.

Poetas, daug rašė "Keleivy" K. Vidiūno vardu, gimė Jur- barke 1884 m. kovo 2 d., mirė Lawrence, Mass., 1942 m. liepos 16 d.

Gerbiameji "Keleivio"

leidėjai,

Kelis žodžius noriu ir aš tarti Jūsų "Keleivio" 55 metų sukak- ties proga.

Kada velionis Antanas Zvingi- las pradėjo "Keleivį" leisti, aš tada gyvenau Beloit, Wis. Tai buvo paprastas laikraštukas. Tik kada jis perėjo į velionio Jurgio Gegužio ir Stasio Michel- sono rankas, tapo turiningas ir idomus, ypatingai kada buvo pradėta spausdinti "Socializmo ABC."

Aš ne tik mėgau jį skaityti, bet ir šį tą parašydavau, padė- jau ir platinti.

Turėdamas galvoje, kad ir "Keleiviui", kaip ir kitiems lie- tuvių tikrai demokratiškos susi- kraipos laikraščiams lėšų trūks- ta, įdedu \$25.00.

Pranas Raškis

San Diego, Cal.

Gerai pažįstu vietos komunis- tus, katalikus, jų vadus, vade- lius. Jie gaudytė gaudo Keleivį ir jei ne viešai, tai slapta skaito jį. Tas rodo, kad jis yra idomus ne tik laisvosios socialistinės minties lietuviams, bet ir jos priešams.

To dėl linkiu Keleiviui dar il- gus metus skleistį šviesą ir susi- pratimą savo skaitytojų tarpe.

M. Krasinskas

Montevideo, Urugvajus.

NAPOLEONAS TRUMPIKAS

Senas "Keleivio" bendradarbis ir platintojas, gyv. Akron, Ohio.

Sveikinu "Keleivį" iš Easto- no, Pa., jo 55 metų sukakties proga. Esu skaitęs visokios pa- kraipos laikraščius, bet man pa- tinka geriausiai Keleivis, jis gi- na žmogaus laisvę ir teisingu- mą, niekam nepataikauja ir tie- sos neslepia. Tą patyriau iš mū- sų kolonijos įvykių. Keleivis la- bai teisingai aprašė, kaip lietu- viško klubo bolševikuojantieji nariai nuskriaudė du savo klubo narius už tai, kad jie drįso sa- kyti teisybę.

Aš, kaip pensininkas, gal ir neprisiuošiu dalyvauti sukak- tuviniam Keleivio bankete, bet noriu pridėti savo dalį, kad lai- kraštis galėtų keliauti toliau. Tuo tikslu siūniu \$58.00 ir pra- šau juos paskirstyti šitaip: Ke- leivio prenumeratą apsimoku už 5 metus, penkiems metams už- sisakau ir Keleivio kalendorių, o kas liks (\$35.50 Adm.) skiriu senojo tėvo uniformai kiek šva- riui sulopyti, nes liūdna žiūrėti į jį apdriskusį...

Senojo Tėvo gimtadienio pro- ga linkiu Keleivio leidėjams, vi- siems bendradarbiams ir skai- tytojams bendrai rūpintis, kad mūsų laikraštis galėtų išsilai- kyti ir dar ilgai mus lankyti. Neužmirškime, mes senieji nyk- stame, o jaunesnių skaitytojų mūsų spaudai nepaliekame. Tad pasistenkime, kad bent iki mū- sų gyvenimo dienų nepaliktume be lietuviškos spaudos, gi lai- kraščiai palinkėsiu ir ateityje nevynioti niekada teisybės į pakulus.

Širdingai Jūsų,

Joseph Johnson

Easton, Pa.

JONAS BUIVYDAS

Senas "Keleivio" bendradarbis, lietuvių sluvėjų unijos, socia- demokrato, L. Darbininkų Dr- jos veikėjas, gyv. New Yorke.

Gerbiameji,

Truputį pavėlavęs siūniu vi- sam Keleivio štabui nuosir- džiausius linkėjimus jubilėjaus proga.

I šią šalį atvykau 1913 me- tais ir nors gyvenime pasitaikė visokių bangų įveikti, bet su Keleiviu nesiskyriau ir nesiskir- siu.

Šis mažas čekutis tebūnie mano prenumeratą apmokėti, o kas liks—Maikiui su tėvu.

J. C. Navas

Lawrence, Mass.

Gerbiameji,

Sveikinu "Keleivio" leidėjus, redaktorių ir bendradarbius 55 metų sukakties proga, linkiu vi- siems geriausios sveikatos ir sėkmės.

Priedu \$15 čekį: \$4 naujo skaitytojo prenumeratos ir \$10 dovanų.

Davidson
El Paso, Texas.

Gerbiameji,

"Keleivio" suaktis paskatino mane dar kartą prisiminti senus draugus, su kuriais kartu dirbo- me taigi prieš 55 metus.

1904 metais susipažinau su vokiečių kilmės, bet Lietuvoje gimusiu ir Linkuvoje turėjusiu stalių dirbtuvę Fridriku Mater- nu. Jis buvo mokėsis Mintaujo- je ir buvo labiau už kitus vietos žmones išprusęs.

Isteigėme socialistų kuopą, vi- so labo buvo 20 narių. Iš veik- lesnių narių buvo Kastantinas Gaigalas, Alfonsas Mickevičius, Juozas Gaigalas, Ignas Bičkū- nas, Ona Puodžiūnaitė ir, žino- ma, Matern.

Reikalingą literatūrą gauda- vome per Mintaują, kur ir aš dažnai važiuodavau atsivėžti.

O. Puodžiūnaitė, I. Bičkūnas ir F. Matern dalyvavo Vilniaus Seime.

Vėliau O. Puodžiūnaitė, J. Gaigalas ir A. Mickevičius buvo sumti ir pasodinti Šiaulių kalė- jūman, bet po ilgo tardymo buvo paleisti.

1906 m. pasidarė visai karšta, todėl atsidūrėme Vokietijoje, bet ir čia nebuvo ramybės. Mes 7 išvykome į Ameriką, o O. Puodžiūnaitė, A. Mickevičius ir K. Gaigalas grįžo į Lietuvą.

SIMANAS BAKANAS

Seniau daug bendradarbiavo "Keleivyje", gyvena Bridge- ville, Pa.

J. Ameriką buvopabėgęs ir Jo-

nas Zinkevičius ir gyveno New Yorke, bet 1908 metais jis grį- žo ir manė, kad ju viskas tus gerai. Deja, ji greitai suknė, o tai pat O. Puodžiūnaitė ir K. Gaigala. O. Puodžiūnaitė mirė Šiaulių kalėjime, o K. Gaigala ištrėmė į Sibirą, kur ir mirė. Ten buvo istremtas ir J. Zinke- vičius, bet jis po 10 metų grįžo į Lietuvą ir ten mirė.

Amžinos ramybės, draugai. Aš Jūsų nepamirštu.

A. L. Reikow

Philadelphia, Pa.

Gerbiameji,

Aš skaitau "Keleivį" bene nuo 1907 metų, nuo to laiko, kada Maikis su tėvu kalbėjo apie tai, kad eiganas margį į kunigus iš- leido.

Linkiu nuosirdžiai ilgų metų!

Frank Inčauskas

Bruce, Wis.

Mieli draugai,

Keleivio gražios sukakties proga rašau tik "gromatą." nes ir šį kartą negalia su Jumis linksmoje draugėje pabūvoti. O juk labai norėčiau pamatyti Mai- kį su Tėvu, kurienetikėtai prieš 40 metų užklydo pas mane Kau- ne. Ir nuosirdžiai susipažinau.

Pagaliau daug vandens nute- kėjus, daugeliui audrų praužus —Maikis su Tėvu vėl mane su- rado ir šiandien nuosirdžiais draugais tapome.

Penkiasdešimt penkeri metai!

Tai daug KELEIVIO nukeliau- ta, daug ir šnektų sukelta. Bet vis dar tik jūrs sūrus lašelis.

Jūsų jėgoms sustiprinti ir ke- liui paspartinti šiuo tarpu siū- niu dešimkę, tik ne tėvoti pa- nės lašams, o naujo linotipo ra- tams. Kuklus, bet nuosirdus mano linkėjimas.

Būkite visi stiprūs ir links- mi,

Jūsų V. Gervickas

Keleiviui,

demokratinės lietuvių spaudos

veteranui Bostone

Jei privačiame gyvenime, su- laukus 50 metų amžiaus, vie- nų yra atžymima didelėmis iš- kilmėmis, o antrų nors kukliau- siu pobūviu, bet visų tokia su- kaktis švenčiama, tuo reikšmi- giau yra atžymėti suaktuves kolektyviniam organui, kuris atstovauja bendriems reika- lams.

Kaip tiksliai tokią garbingą suaktį mini prieš 55 metus gi- męs demokratinis pažiūrų lie- tuvių spaudos organas "Kelei- vis" gimęs tuo metu užsienyje, kada Lietuva vilko Rusijos ca- ro jungą.

Tokių sunkių lietuvių tautai momentu "Keleivis" ėmė burti mūsų išblaškytas išsiviję gretas. Pasirinko jis kelią kuo šviesiau- sią. Grynai demokratinį dės- nių prisilaikydamas—už žmo- gaus teisių pripažinimą ir pa- vergtųjų laisvę greit rado pla-

daus priitarimą mūsų visuomenė- je.

Lietuvai atgavus nepriklau- somybę, okupantas buvo pašai- lintas, bet krašte ėmė reikštis nauji liaudies priešai. Atėjo diktatūra, o su ja ir smurtas—daug buvo persekiojamų, kalina- mų, nevienas nukankintas ir su- šaudytas už savo idėją.

"Keleivis" energingai kovo- jo ir prieš lietuvišką fašizma- smetonizmą, reikalandamas, kad Lietuvoje būtų grąžinta de- mokratinė santvarka.

Lietuvą okupavus Sovietams, "Keleivis" nepakeičia savo pa- žiūrų ir idealo, kovoja prieš pavergėjus ir kelia jų daromas skriaudas tėvynei, beldžiasi į pasaulio sąžinę, reikalaujamas Lietuvai laisvės ir nepriklaus- mybės.

Visa tai turint prieš akis, Urugvajaus lietuvių demokratų vardu yra labai malonu pasvei- kinti "Keleivį" ir palinkėti jam kuo geriausios sėkmės kovoje už žmogaus teises ir nepriklau- somą ir demokratinę Lietuvą.

Urugvajaus demokratinį pažiūrų lietuvių vardu:

Al. Gumbaragis,
A. Plavičius,
P. Krygeris,
B. Zuklys,
J. Brazys,
M. Krasinskas,
Al. Pautienius,
P. Liaudinskas,
A. Šiupšinskas,
P. Totilas.

Gerbiame "Keleivio" štabe,

Prieš 30 metų pradėjus ben- dradarbiauti "Keleivyje" pir- mam Urugvajaus ir bene vie- nam iš pirmųjų Pietų Amerikos lietuvių, "Keleivis" prigyveno mūsų korespondentą šioje koloni- joje bičiulio Miko Krasinsko as- menyje.

Susirado "Keleivis" visoje Pietų Amerikoje ir skaitytojų, nes yra pasirinkęs vieną iš tie- siausių kelių, nuo pirmo savo numerio iki paskutinio, ryžosi prieš įvairių spalvų Lietuvos en- ginti žmogaus teises, laikytis demokratinės tvarkos ir kovoti prieš įvairių spalvų Lietuvos en- gėjus.

Todėl dabar, žengiant dei- mantinio amžiaus keliu, labai džiugu ir garbinga pasveikinti visus "Keleivio" skaitytojus, rė- mėjus, bendradarbius ir patį jubilieją ir palinkėti geriau- sios sėkmės, kad švenčiant 75 metų suaktį "Keleivis" galėtų vis dar stiprus ir nepavergęs lankyti demokratinį pažiūrų lietuvių visame pasauly ir lai- svoje Lietuvoje.

A. Gumbaragis

Montevideo-Urugvajus

Gerbiameji,

Ačiū labai, kad nepamiršote mus ir mes ta proga siūniame geriausių linkėjimų KELEI- VIUI, jo visam štabui ir ben- dradarbiams.

Vykti į banketą kiek per toli, to dėl ta proga prašau priimti

TĖVO SUKAKTIES PROGA

V. ZARSTEKLIS, Berlynas, Vokietija

(Laiškas iš Berlyno)

Kai Jūs su Maikiu ir kitais pusysite dalgius pradalgiais pabraidžioti po Tėvo 55 metų lankas ir pasisvaiginti sodrios žolės skleidžiamuose kvapuose, tuomet, gal, čia, Rytų Vokietijoje, irgi švės maskvinio tipo aukštumėnė, kad baigta sukolchozinti paskutinis rajonas, iš kurių šiandien berašant, rodos, yra dar likę nesukolchozinti trys.

Ir skynė kaimą po kito. Užtvino tūkstančiai agitatorių, varstė dieną ir naktį duris, varė į susirinkimus, lodė šunis, kišo pasirašyti, kad stoja sava noriškai. Kaip ir kiek norėtum spirtis prieš prievartą, tokiame ir nepavyktų, nes mėnesius ruošti agitatorių pulkai paskutinės prievartos ginklu panaudoja žodžius, kad esi už karą, esi už Adenauerį, esi už Amerikos kapitalistus. Daugumai kelias liko bėgti ar neretai ir virvės galas, nors apie pastarąjį kiekviena žinutė tuojau užspranginama.

Į kolchozinimo akciją kai kur pavyko net įjungti ir

šiais ruožais palapiniavimo (camping) stovyklas. Prie aikščių yra moteliai. Maršrutas Lietuvių Brasta-Smolenskas - Maskva - Kalininas - Novgorodas - Leningradas - Vipuri pasipalpiniaujant turėtų kaštuoti 126 markės per 15 dienų, žinoma, be maisto ir žibalo. Maršrute už tą kainą yra numatyta 8 įdomybių lankymai autobusu ir su palydu, apmokytų nutylimo specialybėse. Kitas vėl maršrutas į Krimą, pasipalpiniaujant atseitų, sako, 162 markės. Vadinasi, šmeruokim ratus ir dūžiam...

Tas pats Šibajev sako, kad visi užsieniečiai yra ten "mieli svečiai". Čia vien dar to užsieniečio reikšmė neaiški. Jei iš Maskvos ar vyksta Grigorijus, tai jis automatiškai virsta plungiškiu, tuoj moko, kaip sėti linus ir tvarsosi parkuose, lyg neliečiamas Oginskių palikuonis. Bet, žiūrėkime, Tėvas savo sukakties proga užsimano savo Plunge apilankyti. Jei ir jis ją pasiekty, vistiek būtų užsienietis, o

FORTUNATAS J. BAGOCIUS

Pasizymėjęs visuomenininkas, kalbėtojas, "Keleivio" bendradarbis, gimė Pažvėsyje, Endriejavo valsčiuje, 1887 m. vasario 1 d., mirė So. Bostone 1951 m. gruodžio 7 d.

evangelikų bažnyčia, ir "Minijos" viešbutis nakvėdvasiškai įvykdytą akciją bažnyčiose atnašavo viršgamtinių jėgų garbei. Smurto užmušimui panaudoti iš Vakarų Vokietijos "gaunami iš ūkininkų" sveikinimai ar skundai apie ten į buržuazijos nasrus riedančią ūkininkiją.

Darbymetė čia pat. Gyvuliai be pašaro, žmonės vaikosi už atvežtą kopūsto galvą ar morką, vaisių nė už uost, mašinų ir darbo įrankių trūksta. Užtat gyventojus maitina į partinės mūzos paslėptus susimėtus poetai — maitina traktorių dūzgimais, motorų meilėmis ir panašiais partinio žodyno pasturlakais.

Neužilgo užvirs smurtas ir amatininkų eilėse.

Jūs gyvenate kaip tik šventinėmis n u o taikomis, tai tenka mintį lenkti lengvesnėn pusėn. Kelionės šiandien madoj. Žmonės Europoje pažinti tolimesnį kampą yra prieinami ir darbininkai, jei linkęs. Neseniai "Intourist" direktorius Šibajev Bonoje vokiečių spauidai pranešė, kad apie 4 kv. metrų — 1275, šiais metais rusai užsienio automobilstams atidaro še-

isvaizduokim, mums patisekė į Rusiją įvažiuoti. Ima kas nors ir apvagia mūsų mašiną. Daug dalių kartu vežėm, kartu visas ir pavogė. Mašina susinaravino, į Plunge neleidžia ir iš Rusijos, visa kelionė yra "farfal," kaip tie žydėliai sakydavo. Pinigų turim, nėra dalių, naujai mašinai pirkti ir Rusijos piliečiai reikia registruotis savo darbavietė ir laukti eilės.

Nejučiomis prisiritam iki kainų. Prieš akis kainų lentelė iš "Sov. Rossija," paskelbta valstybinės loterijos fantų laimėjimo proga: Vilnonė skara—530 rublių, rankinė armonika—1705 rub., dviratis vyr.—658 rub., skalbiama mašina—750 rub., kojinių siuvmoji—875 rub., fortepijonas—5265, šaldytuvas "Saratov-2"—1500, grindų kilimas—875, apdaila—1275, šiais metais rusai užsienio dulkių siurblys 425, televizijos aparatas—1950, sat-

KELEIVIS

South Boston, Mass., 9 Vasario 'February' 1960 m.

NUMERINIS

Šiandienos numeris išleistas 1000 egzempliorių. Kiekvienas numeris turi 1000 kopijų. Kiekvienas numeris turi 1000 kopijų. Kiekvienas numeris turi 1000 kopijų.

Zinios

Revoliucija Raudonoji.

Revoliucija Raudonoji.

KELEIVIS

Šiandienos numeris išleistas 1000 egzempliorių. Kiekvienas numeris turi 1000 kopijų. Kiekvienas numeris turi 1000 kopijų. Kiekvienas numeris turi 1000 kopijų.

Šitaip atrodo "Keleivio" pirmojo ir antrojo puslapio pradžia.

SUKAKTUVINĖS MINTYS

(Atkelta iš 10 psl.)

šalį jau praplejęm beveik dvyliką metų vienybėje su pilnutiniais lietuviais. Jei iš 5,000,000 dolerių metinių parapijinių pajamų būtum po 1,000,000 dolerių pasilikę savo kultūros, savos politikos ir savos lietuviškos veiklos reikalams... Tai šiandien jau turės savo Fonde mažiausiai 10,000,000 dolerių. O parapijos per tą laiką—už dangiškas gėrybes—airiams, italams, vokiečiams vyskupams kardinolams būtų išmokėję tik 40,000,000 dolerių. Ar tai būtų labai didelė skriauda dangiškų aruodų savininkams?

Iš tos tautos vaikų, kurie neteko savo žemės, kuriuos žudė, trėmė per simtmečius ir vieno ir antro internacionalo pateptieji, kurių profesorai, visuomenės veikėjai, menininkai turėjo virsti šlaivikais, išeinamų vietų valytojais, sargais... Kurios rašytojai, poetai, muzikai, žurnalistai duonos kėsnio ir naujos pastogės užtikrinimui rūdija talentu ir pasirušimu. Antai, Romos dulkėse pilnutiniai istorikai mnisiojasi ieškodami abetotino normalumo karalaužio šventumo įrodymų, kai... nuo prūsų kapų, nuo Žalgirio mūšio laukų iki Ledinotojo vandenyno lietuvių kankinių kaulais takai nugristi.

Uždavinys nepilnutiniam lietuviui

Nedaug kam ateina mintis kirpti liūtą. Aviną visi kerpia. Kaip pradžioje sakiau, jog Keleivio skaitytojų sudaro savitą šeimą, tai ir galvojau apie liūtus ir avinus. Keleivis išugdė lietuvių, kuris drįso klausyti: Kas? Kodėl? Kaip? Viešpačiai, carai, gubernatoriai ir raudonų skrybėlių ponai kalbėjo ir kalba: Taip turi būti! Tikėk! Baudžiavas,

no antklodė—88, vilnonė antklodė—260, plunksnakotis—25, mažas žadintuvas—75, medžioklės šautuvas BM—435, automašina "Moskvic" 25000 rublių, motociklas M-52—9800, rank laikrodinis "Pobeda"—324, vyr. rank. laikrodinis auksiniuose lūkstuose—1300, automašina "Volga"—40,000 rublių.

Ir kai tokias kainas išgirsi, praeina ir skaidriausios nuotaikos, o Tėvas gali džiaugtis galįs savo sukaktį švesti saugioj Maikio su jo bendrininkais draugioj. Plungėj susitiksim, kai išsidangins Grigorijus. Valio žilam plaukui, bravo už gerą kelią!

Jūsų V. Zarsteklis
Berlynas, 1960. 4. 11.

SUKAKTUVINĖS MINTYS

vergijas pernešęs lietuvis, atkiles į šią šalį, buvo apsuptas liepiančių tikėti. Tuo skaudžiu metu atėjo Keleivis išmokyti lietuvių klausiti—abejoti. Kodėl? Kaip? Kam? Tai yra, padarė galvojančių, padarė lietuvių sau žmogumi. Vaizdingai kalbant, ne kerpamu avinu. Ju biliejaus baliuje, kai kelsite aukštai linkėjimų stiklus, pakelkit patį didžiausią ir aukščiausią už Keleivio Skaitytoją, išmokusį abejoti ir ieškoti—nesidavusį kerpamu.

Jubiliejaus dienos pravartu atsiminti, kad mums jau nebeužtenka gerų laikraščių, mums reikia geriau-

tis žydų surasto būdo: kiekvienoje šeimoje turėtų būti Lietuvio Fondo Taupomoji dėžutė. Visur, visada. Mūsų įžymiųjų veikėjų sudaryta Fondo Vyriausioji Valdība visose kolonijose išrinktų ar paskirtų skyrių valdybas, kurios kiekvieną mėnesį, pačiam dėžutės taisytojui stebint, atidarytų ir taupmenas ineštų į Vyr. Valdības kasą. Paties taisytojo namų knygutėje patys aukotojų pavardės.

Suaukotas sumas panaudoti Lietuvių Namų statybai, Lietuvių muziejui, kultūros ugdymui, tautai užsimačius lietuvių išlaikymui. Ir pagaliau, jei po metų ar dešimtų tėvynę atsi-

FRANK LAVINSKAS

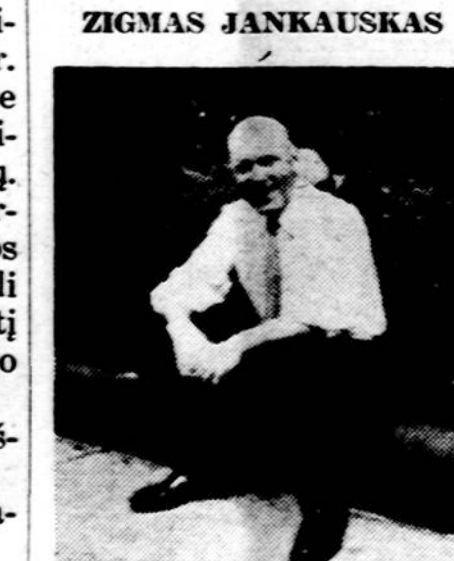
Didelis knygos mėgėjas, turi didelį knygų ir spaudos rinkinį, senas "K." platintojas ir bendradarbis, gyv. Long Islan City, N.Y.

sių. Mūsų dienos, mūsų laikas ir didi šioji valanda šauktė šaukia pačiu geriausiu, pačiu našiausiu būdu ir darbu užpildyti lietuvių dienas, kad 100 metų sukaktuvėse būtų galima Keleivį pasveikinti visą lietuvių tautą išmokius būti sau žmonėmis, ne šmaiščiaku priais svetimųjų agentais-kolektoriais, bet tais, kuriuos ir himne minime.

Jau senokai mane persekioja vienas sumanymas. Ir, manau, geriausia proga Keleivio jubiliejus.

Man rodos, pats metas įkurti Lietuvio Fondą. Ir im-

ZIGMAS JANKAUSKAS

Seniau nemažai rašė "Keleiviu", gyvena Philadelphiaje.

IDOMIOS ir NAUDINGOS KNYGOS Pačiam Skaityti ir Kitam Dovanoti

LIETUVA RUDO. Stepono Kairio labai vaizdingai ir įdomiai parašyti atsiminimai kaip Lietuva kėlėsi iš miego, geriausia dovana kiekvienai progai, gražiais kietais viršeliais, iliustruota, 416 puslapių didelio formato. Kaina \$5.50

DIENOJANT. "Knygnešio karaliaus" Stepono Kairio įdomūs atsiminimai, 464 psl., kaina.....\$6.00

65 METAI. Kipro Bielinio atsiminimų antroji dalis, 592 puslapiai. Kaina \$6.00

2VILGŠNIS I PRAEITĮ. K. Zubo ir J. Gimbutis, 477 psl., kaina \$5.00

PASAULIO LIETUVIŲ ŽINYNAS parašė Anicetas Simutis, daugybė žinių lietuvių ir angli kalbomis apie lietuvių visame pasaulyje, 464 psl. Kaina \$6.50

LIETUVIŲ DAINOS AMERIKOJE. surinko ir suredavo Jonas Balyšius, 472 dainos su gaidomis. Angliškai duotas kiekvienos dainos turinys, todėl tinka dovanoti ir lietuviams ir nekalbančioms, 326 psl. kaina \$5.00

MAZOJŲ LIETUVA, parašė M. Gimbutienė, J. Gimbutis, J. Lingis, J. Balyš ir J. Zilėvičius, 326 psl. kaina \$5.00

LENGVAS BŪDAS IŠMOKYTI ANGLISKAI. Geriausias vadovėlis parašė dedantiems angliskai mokytis. duoda ištarimą, angliskus pasakali būjimus. Kaina 75 Cnt.

MARLBOROUGH'S LITHUANIAN SELF-TAUGHT. M. Inkinė, geras vadovėlis lietuvių kalbos mokytis angliskai kalbančiam, 144 psl., kaina \$1.25

DEMOKRATINIO SOCIALIZMO PRADAI. Populiari ir naudinga knyga šių dienų klausimams suvesti. Kaina 50c.

DIEVŲ MISKAS. Balio Sruogos neužmiršamas aprašymas, ką jis ir jo nelaimės draugai iškentėjo nacių koncentracijos stovykloje. 483 puslapiai. Kaina \$5.00.

MISKAS ATEINA RUDUOJ. Maršaus Katiliškio romanas, 514 psl., kietis viršeliai Kaina \$5.00.

NEMUNO SŪNĖS. Andriaus Valucko romanas iš 1935 metų Suvalkijos ūkininkų sukilimo prieš Šmeštono diktatūrą. Pirmą dalį 380 psl. Kaina \$3.00.

NEMUNO SŪNĖS. Andriaus Valucko romano antroji dalis, 426 puslapiai. Kaina \$4.00

LIETUVIŲ LAUDIES MENAS. jo meninių formų plėtojimosi pagrindai. Paulius Galaunė, didelė knyga su daugybe paveikslų, gerame popieriuje. Kaina \$8.50

ŠIAURUOJU TAKELIU. K. B. Kriaučiūno atsiminimai iš Lietuvos ir iš Amerikos lietuvių gyvenimo. 178 psl., kaina \$2.00

TIKRA TEISYBĖ APIE SOVIETŲ RUSIJĄ, arba komunistų diktatūra faktų šviesoje. Trumpa bolševizmo istorija ir valdymo praktika. Labai daug informacijų, 96 psl. Kaina 50 Cnt.

NEPRIKLAUSOMOS LIETUVOS PINIGAI, parašė Jonas Karys, labai daug paveikslų, 256 psl. geras popieras. Kaina \$5.00

AR ROMOS POPIEŽIUS YRA KRIŠTUS VIETININKAS? Parašė kunigas M. Valadka. Svarbu susipažinti. Kaina \$1.20

MILZINO PAUNKSMĖ. Balio Sruogos trilogikla istorijos kronika, 73 psl., didelio formato. geras popierius, kaina \$2.50

KODEL AŠ NETIKIU I DIEVĄ? Atvira nuomonė, įdomūs argumentai. Kaina 20 Cnt.

Užsakymus ir pinigų prašome siųsti šiuo adresu:

KELEIVIS

636 E. Broadway — So. Boston, Mass.

636 E. Broadway — So. Boston, Mass.

636 E. Broadway — So. Boston, Mass.

636 E. Broadway — So. Boston, Mass.

636 E. Broadway — So. Boston, Mass.

636 E. Broadway — So. Boston, Mass.

636 E. Broadway — So. Boston, Mass.

636 E. Broadway — So. Boston, Mass.

636 E. Broadway — So. Boston, Mass.

636 E. Broadway — So. Boston, Mass.

636 E. Broadway — So. Boston, Mass.

636 E. Broadway — So. Boston, Mass.

636 E. Broadway — So. Boston, Mass.

636 E. Broadway — So. Boston, Mass.

636 E. Broadway — So. Boston, Mass.

636 E. Broadway — So. Boston, Mass.

636 E. Broadway — So. Boston, Mass.

636 E. Broadway — So. Boston, Mass.

636 E. Broadway — So. Boston, Mass.

636 E. Broadway — So. Boston, Mass.

636 E. Broadway — So. Boston, Mass.

636 E. Broadway — So. Boston, Mass.

636 E. Broadway — So. Boston, Mass.

636 E. Broadway — So. Boston, Mass.

636 E. Broadway — So. Boston, Mass.

636 E. Broadway — So. Boston, Mass.

636 E. Broadway — So. Boston, Mass.

636 E. Broadway — So. Boston, Mass.

636 E. Broadway — So. Boston, Mass.

636 E. Broadway — So. Boston, Mass.